

AHMED HAMDİ TANPINAR

1901 - 1962

AHMED HAMDİ TANPINAR

ÖMER FARUK AKÜN

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yeni Türk Edebiyatı profesörü Ahmed Hamdi Tanpınar'ın beklenmedik bir zamanda ölümü ile Türk edebiyat ve kültürü çok cebheli bir ziyaa uğramış bulunuyor. Şiir dünyamızın büyük şöhretleri ve çeşitli nesilleri arasında ayrı bir estetiğe sahip olmuş ve bunu muhafaza etmesini bilmiş bir şairi, Türk edebiyatının çok orijinal ve büyük bir nesir üstadını, Türk romanına yeni muhtevâ ve kıymetler kazandırmış olgun bir romancıyı, «Beş Şehir» in müellifi olarak bir millî tarih ve kültür estetini, nihayet Türk edebiyatının batılılaşma devresinin yepyeni görüşler, çok değişik tefsir ve ölçülerle tarihini yazmış bir edebiyat tarihçisini kaybettik.

Onun, kültür ve edebiyatımızda değeri bundan sonra geniş bir perspektif imkânı içinde, daha iyi anlaşılacak mümtaz şahsiyeti üzerinde bir çok tedkikler meydana getirileceği şübhesizdir. Fikir ve san'at hayatımızın karışık, hakikî ölçülerini bulamamış olduğu bugünkü devresinde, edebiyat ve fikir işinin her şeyden önce bir seviye meselesi olduğunu gösteren, mevcut bağların çok gevşediği, hattâ bile bile koparılmaya çalışıldığı millî kültür ve tarihimizi, batı medeniyetinin zevk ve terbiyesini benimsemiş bir zihniyetle sevmeyi ve değerlendirmeyi öğreten eser ve - millî ile avrupalının orijinal bir terkibi olan - şahsiyetinin, Türk edebiyatı ve kültürü üzerindeki tesirlerinin gelişmesine muvazi olarak, çeşitli bakımlardan pek alâka çekici bir araştırma konusu teşkil edeceği şimdiden söylenebilir.

Bu sahifelerde, nilerdeki araştırmaları kolaylaştıracak bir zemin olmak üzere ana hatları ile hal tercümesini ve yazılarının mümkün olduğu kadar geniş bir bibliyografyasını vermeğe çalışırken, Tanpınar'ın aziz hatırasını hürmetle anıyoruz.

Hayatı*

Ahmed Hamdi Tanpınar, 23 Haziran 1901 tarihinde İstanbul'da Şehzâdebaşı'nda dünyaya geldi¹. İmparatorluk Türkiye'sinin çeşitli livâlarında yıllarca kadılıklarda bulunduktan sonra, Antalya kadısı iken mütekaid olup 1935 yılında vefat eden² Hüseyin Fikri Efendi'nin oğludur. Baba tarafı «Mızrakçıoğulları» nâmı ile anılan ailesi, babasının dedesinin müftü oluşu dolayısıyla sonraları «Müftüzâdeler» ismi ile de tanınmıştır. Annesi, Trabzon'da «Kansızâdeler» diye tanınan bir aileye mensub olup bahriye yüzbaşlarından Ahmed Bey'in kızı Nesime Bahriye Hanımdır. Tanpınar'ın çocukluk yılları, babasının vazifesi icabı, İstanbul

* Bu hal tercümesine, şahsî münasebetlerimizin sağladığı müşahede ve malûmat, bizzat kendisinden öğrendiklerimiz, ve kardeşlerinden aldığımız bilgiler ile 1961 yılında Antalya lisesinden bir kız öğrencinin, hayat ve sanatı hakkında sorduklarına cevap olarak yazdığı mektub, Kerkük hatıralarını anlattığı basılmamış bir yazısı ve Yaşar Nabi Nayır'ın anketine gönderdiği mektub — (*Ahmet Hamdi Tanpınar anlatıyor*), Varlık, nr. 377, 1 Aralık 1951, s. 5-7; bu cevap ayrıca, aynı mecmuanın yayınlarından «Edebiyatçılarımız konuşuyor» adlı anket kitabında da yer almıştır (İstanbul, 1953, s. 55-68) — esas olmuştur. Ayrıca Güzel Sanatlar Akademisi ve Edebiyat Fakültesi idarelerinde mevcut dosya kayıtlarına da baş vurulmuştur. Bir de Tanpınar'ın hayatı hakkında şimdiye kadar yazılmış yazılar içinde, nisbeten en iyi bilgi veren bir yazı olarak şu makaleyi zikredelim : M. Behçet Yazar, *Ahmet Hamdi Tanpınar*, Yedigün, c. XVII, nr. 430, 2 Haziran 1941, s. 14.

Zaman zaman şahsına taallük eden bazı bilgileri ihtiva etmeleri ve bilhassa, başta edebiyat olmak üzere çeşitli konulardaki görüş ve fikirlerini toplu bir şekilde vermeleri bakımından, kendisi ile yapılmış muhtelif mülâkat ve anketlerden bir kısmını burada göstermeği faydalı buluyoruz :

Şahap Sıtkı, *Ahmet Hamdi Tanpınarla konuştum*, Varlık, nr. 139, 2 Şubat, 1947, s. 4-5; Yıldırım Keskin, *Ahmet Hamdi Tanpınarla bir konuşma*, Varlık, nr. 365, 1 Aralık 1950, s. 4; Suat Uzer, *Ahmet Hamdi Tanpınar diyor ki*, Hisar, Ankara, nr. 37, 1 Mayıs 1953, s. 10-11; Mustafa Baydar, *Ahmet Hamdi Tanpınar anlatıyor*, Varlık, nr. 421, 1 Ağustos 1955, s. 6-7; Selma Yazoğlu, *Ediplerimizle konuşmalar : Ahmet Hamdi Tanpınar*, 20. Asır, nr. 182, 9 Şubat 1956, s. 9 ve 15; Neriman M. Öztürkmen, *Profesörlerimiz konuşuyor : Tanzimat edebiyatı profesörü şair Ahmet Hamdi Tanpınar*, Yeni İstanbul gazetesi, nr. 2288, 30 Mart 1956. Olcayto, *Şair Ahmet Hamdi Tanpınar*, Yelpaze, nr. 304, 9 Nisan 1958, s. 14-15 ve 33. (Bu mülâkat, *Ahmet Hamdi Tanpınar diyor ki* ismi ile Hafta, nr. 29, 15 Temmuz 1959, s. 9 ve 25 de tekrar neşrolunmuştur). Behçet Kemal Çağlar, *Ahmet Hamdi Tanpınar'la bir saat*, Yirminci Asır, c. XII, nr. 300, 15 Mayıs 1958, s. 22.

¹ Kendisi, İbnülemin Mahmud Kemal'e gönderdiği yazıda (*Son asır Türk şairleri*, cüz 12, İstanbul, 1942, s. 2415) doğum tarihini 1317 - 1899 sûretinde kaydetmiş ise de, burada 1317 nin rumî yerine hicrî olarak alınmasında ileri gelen bir hesap hatası olduğu anlaşılmaktadır. Bunun dışında doğumunu her yerde daima 1901 yılında gösterir. Yalnız bir mülâkatta doğum tarihinden 1889 olarak bahsediyor. (*Ahmet Hamdi Tanpınar diyor ki*, Hafta, nr. 29, 15 Temmuz 1959, s. 9). Sadeddin Nüzhet'in, *Türk Şairleri*, I, 1936 s. 285'te doğumu için 1319 tarihi verilir ki, bu hicrî yıl olup 1901'e tekabül etmektedir.

² 21 Aralık 1935.

ile imparatorluk topraklarının kaza ve şehirlerinin birinden diğerine dolaşmakla geçti. İstanbul'da kalışları ancak iki memuriyet arasında mümkün olabiliyordu. Daha üç yaşında iken Ergani-Madeni'nde idi. 1908-1909 yılları arasında Sinop'ta bulundu. Oradan sonra iki yıl da Siirt'te kaldı. 1914 Temmuz'u başlarında, 13 yaşına bastığı sırada yeni bir tayin üzerine yine ailece Kerkük'e gidildi. Babası bura kadılığından başka, mutasarrıf vekilliği vazifesini de ifa eylemekte idi. Tanpınar, hayatının ilk büyük ve derin acısını burada idrâk etti: Annesi, bir yolculuk esnasında hastalanıp Musul'da tifüsten ölür³. Kerkük'te geçirdikleri iki senenin sonunda babası, Antalya kadılığına tayin olundu. Ahmed Hamdi 1916 yılının martı ile birinciteşirini arasındaki hayat safhasını, şahsiyetinin uyanmasına tesir eden, kesif yaşanmış bir devre olarak tavsif etmektedir⁴. Annesinin hastalığı ve ölümü acısının doldurduğu bu devre, kendisi için insan talii ile ilk karşılaşış olmuştur. Annesinin kaybı, onun hissi hayatı üzerinde devamlı ve derin bir iz bırakan bir hadise teşkil eder. Şiirinde, bunun açık veya kapalı şekillerde çeşitli tezahürleri görülecektir. O esnâda kendisi de zaman zaman tekrarlayan bir hummaya tutulmuştu. 1916 birinciteşirinde Antalya'ya geldiler.

Bu dolaşmalar yüzünden tahsil hayatı değişik ve birbirinden farklı muhit ve mekteplerde geçti. İlk tahsiline İstanbul'da Ravza-i Maarif ibtidaî mektebinde başlayarak Sinop ve Siirt rüşdiyelerinde okudu. Siirt'te, daha sonra, bir yıl kadar da Dominicainler'in idare ettikleri Fransız mektebine devam etti. Lisé tahsilini, Vefa, Kerkük ve Antalya sultânilerinde yaptı.

Küçük yaştan, birbirinden çok farklı muhitlerle karşılaşması ve bunların birinden diğeri arasında geçen uzun yolculuklar, onun muhayyilesi ve şahsiyeti üzerinde mühim ve derin tesirler bırakmıştır. Kendisi bu konuda şöyle demektedir: «Herhalde babamın Anadolu memuriyetleri dolayısıyla bir yerde oturmamamız, o zamanların uzun süren yolculukları, gittiğimiz uzak imparatorluk memleketlerindeki değişik iklim ve yaşama şekilleri, ânî ayrılışların hüznü, dönüşlerin saadeti, daha çocuk yaşlarda iken hayatıma dikkat etmeme, hiç olmazsa onu bir sergüzeşt gibi görmeme sebep olmuştur, sanırım»⁵.

³ Kendisi bunun tarihini 1916 olarak gösteriyor. (*Edebiyatçılarımız konuşuyor*, s. 56; *Kerkük hatıraları*). Ailesinden aldığımız bir kayda göre ise, annesinin ölümü 15 Nisan 1331 (= 29 Nisan 1915) tarihindedir.

⁴ *Edebiyatçılarımız konuşuyor*, s. 56-57.

⁵ A. e., s. 55.

«Benim şartlarımı beni edebiyata götürdü»⁶ diyen Ahmed Hamdi'de okuma zevki pek erken bir çağda başlamıştı. Cevdet Paşa'nın Kıyas-ı Enbiya'sı, Nâmık Kemal'in Cezmî ve Celâleddin Harzemşah'ı ilk okuduğu kitablardır. 1914-1916 yıllarında Kerkük'te tam manasıyla okuma devresine girmişti. Bu yıllar içinde Osmanlı müverrihlerinden ne kadar matbu eser varsa, hemen hemen hepsini okumuştur. Fakat orada bu okuma iştihasını karşılayacak kadar kitap bulamıyordu. Kendisi, «bu kitab yokluğu erginlik çağlarımdan hakikî azabıdır» der⁷. Yerli dostları onun bu hararetli okuma arzusunu ellerinden geldiği kadar tatmine çalışıyorlardı. Orda eline geçen «Nevsâl-i millî»den Hâşim'i ve Yakub Kadri'yi tanıdığını, Süleyman Nazif'in bir yazısından da Yahya Kemal'in adını ilk defa öğrendiğini söyler⁸. Bu kitab ile ilgili hatırasını anlatırken ilâve ettiği şu satırlar, Tanpınar'ın şahsiyetinin teşekkülünü anlamak bakımından çok dikkate değer: «Bir de Ahmed Rasim'in eski İstanbul mahallesinin gecesini anlatan bir yazısını hatırlıyorum⁹. İstanbul'dan o kadar uzakta bu yazı bana, o yaşta hayatımın üzerine dönmeği öğretti»¹⁰. Annesinin öldüğü Musul'da Ahmed Hâşim'in bazı şiirlerini ve bu arada «Şiir-i kamer»leri görmüştü: «Musul'da 1916'da bir tesadüfle Hâşim'in bir kaç şiirini, bilhassa «Şiir-i kamer»leri okumuş ve onun garib, akıcı maddesiz hüznü içime çökmüştü.»¹¹ Sonraki yıllarda bu Hâşim tesiri, Tanpınar'ın neşr edilmiş ilk şiiri olan «Musul akşamlarında ve ölen annesi ile ilgili şiirlerinde bir talih benzerliği ile birlikte kendisini gösterecektir. Kerkük yılları ayrıca, onun Fransızca'yı elde etmeğe uğraştığı bir çağ olur.

⁶ *Edebiyatçılarımız konuşuyor*, s. 55.

⁷ *Kerkük hatıraları*.

⁸ *Kerkük hatıraları*. Onun bu husustaki sözlerinde bir zuhul görüyoruz. Çünkü «Nevsâl-i millî»de Hâşim'e ait herhangi bir yazı veya şiir bulunmamaktadır. Bunu, Hâşim'in imzasını gördüğü bir başka mecmua ile karıştırdığı anlaşılıyor. Yahya Kemal'in de ismini, Süleyman Nazif'in makalesinden değil, doğrudan doğruya onun kendi imzası ile Nigâr Hanım hakkında yazdığı yazısından tanımış olacaktır. (bk. *Nevsâl-i millî*, İstanbul 1930, s. 4). Süleyman Nazif'in buradaki yazısı, Abdülhak Hâmid'e Musul'dan gönderilmiş bir mektub olup, içinde Yahya Kemal'in hiç ismi geçmez. (bk. s. 279-281) Yakub Kadri'nin bu kitabdaki yazısının adı «*Siyah saçlı yabancı ile berrak gözlü genç kızın sözleri*»dir. (s. 118-128). Ayrıca hakkında, Süleyman Saib imzalı bir tanıtma yazısı vardır. (s. 216).

⁹ Bu, Ahmed Rasim'in «*Sokaklarda geceler*» adlı yazısıdır. (*Nevsâl-i millî*, s. 268 - 272).

¹⁰ *Kerkük hatıraları*.

¹¹ *Edebiyatçılarımız konuşuyor*, s. 56.

Ahmed Hamdi, Antalya'da kitab ihtiyacına daha iyi cevap veren bir muhit bulmuştu. Burada kira ile kitab veren bir kütübhaneden başka, kitab meraklısı bir komşusu vardı. Orada kaldığı müddet zarfında Servet-i Fünun külliyyatını ve pek çok tercüme romanı, kendi tabiri ile, hatmeder. İstanbul'da çıkan mecmuaların çoğunu görebiliyordu. Evvelce okumaları daha çok, bulabildiği eski eserlere inhisar ederken, Antalya'da artık böylece yeni edebiyatı takib etmek imkânını kazanır. Mecmualar içinde bilhassa «Yeni Mecmua» alâkasını çekmişti. Ziya Gökalp'ın, kendisini iyiden iyiye cezbeden yazılarını ısrarlı bir şekilde anlamağa çalışıyor, Yahya Kemal'in orada çıkan gazellerini ezberliyordu. Bu şehirde tanıştığı Avni Başman'ın da yeni edebiyatı tanınmasında yardımcı olur. Kendisi, lisede hocası olan «Antalya Livâsı Tarihi» müellifi Süleyman Fikri Bey'den çok şey öğrendiğini söylerdi.

Lise tahsilini orda tamamlayan Ahmed Hamdi, bir leylî mektebde yüksek tahsilini yapmak düşüncesi ile 1918 yılı ağustosunda Antalya'dan İstanbul'a geldi. Leylî tahsil imkânını verecek bir mektebe yerleşene kadar bir müddet Râmi ve Kasımpaşa taraflarındaki akrabalarında kaldıktan sonra Baytar-Mektebi'ne kaydoldu. Burada bir yıl kadar geçirip 1919 da Edebiyat Fakültesi'ne girdi. İlk tarih, daha sonra felsefe bölümüne devam etmek istedi ise de, Yahya Kemal'in edebiyat bölümünde hoca olduğunu öğrenince orayı seçti. Tahsili, işgal altındaki İstanbul'da, mağlûbiyetin ve mütareke devrinin acıları, millî mücadelenin heyecan ve ümitleri ile karışan havası içinde geçti. Tanpınar, «formasyonum bu yıllar ve bu hâdiselerle oldu» der¹².

Yahya Kemal'in talebesi ve bir müddet sonra dostu olmak, Ahmed Hamdi'nin edebî ve fikrî gelişmesinde bir devir açar. Şiirin ve millî kültürün esas kıymetlerini o, Yahya Kemal ile tanıdı. Liseden yeni gelmiş genç bir edebiyat heveslisi olarak, onunla karşılaşmanın üzerindeki ilk tesirlerini kendisi şöyle anlatıyor: «Yahya Kemal'in derslerini dinledikçe, içimdeki karışık dünya nizamını buldu. Yavaş yavaş hislerin dünyasından, fikirlerin dünyasına girdim. Yukarıda da anlattığım gibi, büsbütün boş değildim. Ayrıca yaratmağa hevesliydim. Fakat işe nereden başlayacağımı bilmiyordum. Yahya Kemal'in bana ilk öğrettiği şey, galiba kendime mühlet vermek oldu»¹³. Fakültede Garb edebiyatı

¹² *Edebiyatçılarımız konuşuyor*, s. 60.

¹³ *A. e.*, s. 60.

dersini veren Yahya Kemal, Fransız şiiri yanısıra talebesine eski şiirin zevkini tattırmasını bilen bir hoca idi. Tanpınar, Divan şiirinin büyük üstadlarından Bakî, Nef'î, Nailî, Nedim ve Şeyh Galib'i onun rehberliğinde tanıdı ve sevdi.

Edebiyatla uğraşan fakülte arkadaşları ile Yahya Kemal'in etrafında bir grup teşkil etmişlerdi. Yahya Kemal ile münasebetleri yalnız fakültede kalmıyor, hususî sohbetlerde, kahvehânelerde, bilhassa Sultanahmet kahvelerinde ve onun İstanbul'un tarihî köşelerinde yaptığı gezintilerde devam ediyordu¹⁴. «Yahya Kemal, bize bu sohbet ve derslerde uzun tefekkürünün meyvası olan çok dinamik ve realite ile gerek aktüel, gerek tarihî manalarında temas halinde bulunan bir milliyet anlayışı getiriyordu. Bu milliyetçilik hızını tarihten alıyordu»¹⁵ diyen Ahmed Hamdi, onun kendisi üzerindeki büyük tesirini: «Yahya Kemal'in üzerindeki asıl tesiri şiirlerindeki mükemmeliyet fikri ile, dil güzelliğidir... Millet ve tarih hakkındaki fikirlerimde bu büyük adamın mutlak deneyecek tesiri vardır. Beş Şehir adlı kitabım onun açtığı düşünce yolundadır»¹⁶ suretinde ifade eder. Başka bir yerde de: «Yahya Kemal'den tarih zevkini ve bir muharriri tek mil okumak disiplinini aldım» demektedir¹⁷.

Yahya Kemal, 1921 yılı nisanında *Dergâh* mecmuasını çıkarmaya başlayınca etrafındaki gençlerin, bu arada Ahmed Hamdi'nin de yazılarına mecmuada yer verdi. 1920'de Celâl Sâhir'in bir şiir ve hikâye mecmuası şeklinde neşrettiği seriden «Altıncı Kitap»daki «*Musul akşamları*» adlı manzumesinden sonra, onun ilk şiirleri bu mecmuada çıkmıştır. Kendisi, «*Dergâh*'ın çıkması, o zamanki hayatımın en mühim hadiselerinden biri oldu» diyor¹⁸. Buraya sadece şiir yazıyordu.

Fakülte ve *Dergâh* yılları onun, çoğu sonuna kadar devan edecek bazı dostluklarının kurulduğu bir devredir. Fakülteden Hasan Âli Yücel, Halil Vedât Fıratlı, Mustafa Nihad Özön, Necmeddin Halil Onan, Rıfki Melûl Meriç ve Mükrimin Halil Yinanç ile olan arkadaş çevresi, az sonra *Dergâh*'da Ali Mümtaz Arolat, Hasan Rasim Us, Hüseyin Avni Şanda, Nurullah Ataç ve Ahmed Kutsi Tecer ile genişler¹⁹.

¹⁴ *İstanbul'un fethi ve Mütakere gençleri*, Cumhuriyet, nr. 6447, 28 Temmuz 1942.

¹⁵ *Aynı gazı.*

¹⁶ *Antalya mektubu.*

¹⁷ Neriman M. Öztürkmen, *Profesörlerimiz konuşuyor : Tanzimat edebiyatı profesörü şair Ahmet Hamdi Tanpınar*, Yeni İstanbul, nr. 2288, 30 Mart 1956.

¹⁸ *Edebiyatçılarımız konuşuyor*, s. 61.

¹⁹ *İstanbul'un fethi ve Mütareke gençleri ve Edebiyatçılarımız konuşuyor*, s. 62.

Bu yıllara ait bütün tafsilât, son eseri olan «*Yahya Kemal*», İstanbul, 1962, s. 5-37'de yer almış bulunmaktadır.

Dergâh'da iken Ahmed Haşim ve Yakub Kadri'yi de tanımişti²⁰.

Ahmed Hamdi, Şeyhî'nin «Husrev u Şirin» mesnevisi hakkında hazırladığı bir tez ile 1923 yılında Edebiyat Fakültesinden mezun oldu. Aynı yıl Erzurum lisesinde edebiyat hocalığına başladı. Orada bir buçuk sene kadar kaldıktan sonra Konya lisesine tayin olundu. 1927 de vazifesi Ankara lisesine nakledildi. Bilâhare, Gazi Terbiye Enstitüsü edebiyat hocalığına getirilerek 1930-1932 yılları arasında burada çalıştı. Aynı zamanda, Ankara kız ve erkek liselerinde de ders veriyordu. 1932 de İstanbul'a nakil ile Kadıköy lisesi edebiyat hocalığını yaptı. Ahmed Haşim'in ölümü üzerine Güzel Sanatlar Akademisi'nde boş kalan sanat tarihi hocalığına 19 Ekim 1933 de ilkin ek görevle getirildi, sonra 13 Şubat 1934'de aslı olarak tayin edildi. Buna pek az sonra, 25 Şubat 1934'te Akademinin estetik ve mitoloji hocalığı da ilâve olundu. Buradaki dersleri yanı sıra, bir müddet Bağlarbaşı Amerikan Kolejinde Türk edebiyatı dersi okutur.

Bütün bu zaman içinde Ahmed Hamdi'nin fikrî ve edebî şahsiyeti ciddi değişmeler geçirir, yeni bir takım tesirlerle karşılaşır. Kendisini gittikçe garb edebiyatına veren Ahmed Hamdi, tahsil hayatının sonlarında Baudelaire'nin eseri ile sıkı bir şekilde temasa başlamış, onun peşinden Verlaine, Mallarmé'yi iyice tanımişti. Bir ara, okumalarında Anatole France bir hayli yer işgal ettikten sonra, zevki Faust'u ile Goethe'ye, Hoffmann, Dostoyevski, Edgar Allan Poe ve Gérard de Nerval'e açılır. Daha sonra Valéry, Gide ve Marcel Proust daima okuduğu ve en çok sevdiği muharrirler olur. Dergâh'dan sonra—arada «Millî Mecmua» da çıkan bir şiiri (1926) istisna edilirse — hocalığının ilk dört senesinde bir susma devresine giren şâir, Ankara'ya nakli ile 1927'de, Hayat mecmuasında şiirlerini tekrar neşre başlar. Dergâh'da ilk hamlede on bir şiir birden neşretmesine mukabil, buraya verdiği manzumelerin sayısı daha azdır. Bu yeni şiirlerinde dil zevkinin tekâmülü, Baudelaire tesiri gibi hususlar bir tarafa bırakılırsa, henüz bir büyük değişme yoktur. Yalnız bunlar içinde «Aynalar» ve «Sabah» adlı manzumelerine, şiirinin ileriki gelişmesinin ilk işaretleri gibi bakılabilir. Kendisinin de söylediği gibi şiirinin asıl estetiği Valéry'yi tanıdıktan sonra teşekkül eder. Valéry ile ilk teması, onun 1926 sıralarında Konya'da iken eline geçen «Variété I» i ile

²⁰ Ahmed Haşim ile münasebetleri hakkında bilgi için bk. Ahmed Hamdi, *Ahmed Haşim'e ait hatıralar*, Yeni Türk, nr. 10, Temmuz 1933, s. 867-872.

²¹ «Husrev u Şirin» adını taşıyan bu çalışma, [İstanbul, 1339] Türkiyat Enstitüsü'nde mahfuz tez koleksiyonunda 4 numara ile kayıtlıdır.

olmuştu ²². Ahmed Kudsi Tecer'in 1930-1932 yılları arasında Ankara'da neşrettiği «G ö r ü ş» mecmuasında çıkan şiirleri, kendisindeki bu değişmeyi aksettirmektedir.

Bizzat ifade ettiği üzere ²³, rüya, mûsiki ve şuurlu çalışma fikri etrafında toplanabilecek olan bu estetik, onu bu yıllardan başlayarak zamanının diğer Türk şairlerinden ayırır ve kendisine çok başka bir hüviyet temin eder. Şiirde asıl şahsiyetinin teşekkülü bu tarihten itibaren. 1933 ten başlayıp 1939 sonuna kadar geçen zaman içinde sırasıyla Varlık, Kültür Haftası, Ağaç, Oluş mecmualarında neşrettiği şiirler onun gittikçe çok hususî bir şâir olarak ismini yapar ²⁴.

Kendisinde mûsikiye karşı büyük bir alâkanın doğması, bu Ankara yıllarının, onun sanatı bakımından en kayda değer vâkıalarından biridir. Baudelaire'in kendisini garb mûsikisine götürdüğünü söyleyen şâir, mûsiki ile yakından temasın üzerinde meydana getirdiği tesiri bizzat ifade eder: «Fakat hayatımda asıl çalışma devresi, garb mûsikisini tatmağa başladığım zaman açıldı. Gazi Terbiye Enstitüsü'nde iki sene bir kaç yüz plağın içinde yaşadım. Sonra bizim mûsikîşinasları tanıdım. Her eserimin başında -en küçük şiirimin bile- garb'den veya bizden bir mûsiki eseri vardır. Belki de beni şahsiyetimin asıl idrâkine, ancak

²² *Antalya mektubu.*

²³ Aynı yazı.

²⁴ Buna muvazi olarak, antolojilerde muhtelif şiirleri yer almağa, hayâtı ve sanatı hakkında mütalealar, müstakil yazılar meydana konulmağa başlar :

Feridun Fâzıl Tülbentçi, *Büyük harpten sonrakiler - Şiir antolojisi 1918-1935*, Ankara, 1935, s. 32-34 : (Ne içindeyim zamanın - Sfenks - Bir gül bu karanlıklarda); M. Behçet Yazar, *Genç şairlerimiz ve eserleri*, İstanbul, 1936, s. 21, 29, 97 : (Ne içindeyim zamanın); Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk şairleri I*, İstanbul, nr. 18, 15 Birinci teşrin 1936, s. 285-287 : (Sabah - Ne içindeyim zamanın - Bir gül bu karanlıklarda - Yavaş yavaş aydınlanan [= Sfenks]- Yılan- Davet- Hatırlama - Uyanma- Ömrün çenberi); ; A. Karahan, *Ahmed Hamdi Tanpınar, Şiir telâkkisi ve şiirleri*, Gençlik, nr. 5, 16 Temmuz 1938, s. 5-6; B. K. Çağlar - O. Burian - H. Y. Şehsuvaroğlu, *Mütarekeden sonrakiler, 1918 - 1938 : Şiir antolojisi*, İstanbul, Yücel kitapları, 1939, s. 43 - 47 : (Hatırlama- Uyanma- Ne içindeyim zamanın- Davet - Gül [=Bir gül bu karanlıklarda] - Yılan - Ayna- Sfenks); Cahit Tanyol, *Ahmed Hamdi Tanpınar hakkında*, Aramak, İzmir, nr. 5, Ağustos 1939, s. 6-11. Baki Suha Ediboğlu, *Türk şiirinden örnekler 1920 - 1944*, Ankara, 1944, s. 117-123 : (Bursada zaman- Fırtına- Bu akşam- Şiir- Geçmiş yaz- Hatırlama- Birdenbire- Gül- Ayna); M. Behçet Yazar, *Ahmet Hamdi Tanpınar*, Yedigün, XVII, nr. 430, 2 Haziran 1941, s. 14 ; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son asır Türk şairleri*, cüz 12, İstanbul, 1942, s. 2145 - 2147 : (Bursa'da hülyâ saatleri - Bütün yaz); Yaşar Nâbi, *Yeni Türk şiiri antolojisi*, İstanbul 1947 s. 12-18 : (Ne içindeyim zamanın - Sfenks - Bahar-Yağmur - Bütün yaz-Bursa'da zaman - Her şey yerliyinde - Bülbül) : *Lirik şiirler*, İstanbul, Yapı ve Kredi Bankası Hâtırası, 1951, s. 21-26 : (Raks - Uyanma - Defnedalı [=Fırtına]- Hatırlama- Bütün yaz - Ne içindeyim zamanın); Kenan Akyüz, *Batı tesirinde Türk şiiri an-*

eriştiğimiz zaman varlığını öğrendiğimiz noktalara götüren mûsikidir. Kompozisyon için örneğim mûsiki olmuştur»²⁵.

Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki hocalığı da, Ahmed Hamdi'ye plastik sanatların estetiği ve meseleleriyle çok yakından meşgûl olma imkânını hazırlar. Onda resme karşı daha önce Baudelaire ve Valéry yolu ile uyanmış bir alâka mevcut ise de, bunu kesifletiren ve süratle inkişaf ettiren, asıl Akademi muhiti ve oradaki sanatkârlar ile kurduğu dostluklar olmuştur. Bu suretle, resim ve diğer plastik sanatlar onun düşünce konuları içine girer, bundan sonra resim, bilhassa resim sergileri hakkında yazıları başlar.

Bu devrenin, ileride görüşlerinin nasıl gelişip değiştiğini göstermesi bakımından kaydedilmesi gereken bir tarafı da onun eski edebiyat ve şark kültürü karşısındaki tavrıdır. Ahmed Hamdi, 1930 yılı Ağustosunda Ankara'da toplanan «Türkçe ve Edebiyat muallimleri kongresi»nde, divan edebiyatının lise programlarından kaldırılarak, edebiyat tarihi tedrisatının Tanzimat'tan sonraki devreye inhisar etmesi gerektiğini ileri sürüyordu. Çok şiddetli bir tepki ile karşılanan bu düşünceler, kendisinin ve bazı arkadaşlarının maziye inkâr etmekle itham edilmesine sebep olur. Divan edebiyatını, bugün yaşayan hiç bir tarafı kalmayan bir zihniyetin beşerî kıymeti meşkûk bir mahsûlü addeden Ahmed Hamdi, maziye inkâr etmediğini, ancak edebiyatımızın, bizi değiştiren ve eskide hiç kökü bulunmayan bugünkü yeni kıymet ve meseleleri getiren garbla temasın başladığı devre olarak değerlendirdiği Tanzimat'dan sonraki safhası ile geniş bir surette okutulmasını, daha evvelki devrin ise Türk dilinin geçirdiği tekâmül merhalelerini gösteren bir giriş şeklinde gösterilmesi lâzım geldiğini söylüyordu²⁶.

tolojisi, Ankara, 1953, s. 718-721, 2. baskı, Ankara, 1958, s. 835-839: (Yağmur - Her şey yerli yerinde - Bursa'da zaman - Ne içindeyim zamanın); Hüseyin Karakan, *Şiirimizin cumhuriyeti*, İstanbul, 1958, s. 131 - 144: (Her şey yerli yerinde - Raks - Bir gül bu karanlıklarda - Bursa'da zaman - Zaman kırıntıları - Üst üste); Ü. Tekinalp, *Okuyucuların hazırladığı yeni Türk şiiri antolojisi II*, İstanbul, Yeditepe yayınları, 1958, s. 107-114: (Bursa'da zaman - Yağmur - Sfenks - Ne içindeyim zamanın - Üst üste); Ali Püsküllüoğlu, *Şiirimizin dört Ahmedî*, İstanbul, 1959, s. 14 - 30: (Ne içindeyim zamanın - Raks - Mavi maviydi gökyüzü - Sayıklama - Şiir - Bir gül bu karanlıklarda - Sfenks - Bir gün İcadiye'de - Bütün yaz - Bahar - Yağmur - Defne dalı - Ey kârtal bakışlı - Yarasa - Bursa'da zaman - Hatırlama - Bülbül - Eşik); B. de Siaves, *Nos grands écrivains - Ahmet Hamdi Tanpınar*, Le Journal d'Orient, nr. 2770, 19 Novembre 1961 ve 2772, 21 Novembre 1961.

²⁵ *Edebiyatçılarımız konuşuyor*, s. 63.

²⁶ Bu hususta daha fazla tafsilat için bk. Ahmet Kutsi Tecer, *Kronik - Eski ve Yeni edebiyat*, Görüş mecmuası, Ankara, nr. 2, Eylül 1980, s. 96-107.

Bunlar, onun «1932'ye kadar çok cezri bir garbçi idim. Şarkı tamamıyla reddediyordum» dediği devrenin görüşleridir. Bu yıllarda Tanpınar, Yahya Kemal'in muhitinden uzakta idi. Kendisi fakülteden mezun olduktan sonra İstanbul'dan ayrılmış, Yahya Kemal de Avrupadaki elçilikleri dolayısıyla memleketten uzaklaşmıştı. Ahmed Hamdi sonraları, fazla gecikmeden, divan şiiri hakkındaki görüşlerini esaslı bir şekilde değiştirir ve bilâkis onda bugün istifade edilmesi gereken bir çok değerler bulur²⁷. Eskiye karşı kendisinde meydana gelen değiş-

²⁷ Bu değişmeyi en güzel bir şekilde gösteren yazıları içinde, bilhassa «Eski şiir» ve «Eski şairleri okurken» (Tasvir-i Efkâr, nr. 4795, 24 Ağustos 1941) adlı makalelerini zikredelim. Burada sadece birincisinden bazı parçalar vermekle yetineceğiz: «Eski şiirimiz bir estetiğin emrinde olan bir üslûptu. Her üslûp gibi onun sıkı kaideleri, kolaylıkları ve güçlükleri, tehlike ve emniyetleri, uzak ve yakın hedefleri vardı. Ve yine her üslûptâ olduğu gibi, arkasında dayandığı bir hayat anlayışı ve bir zevk vardı. Cemiyetimiz bu hayat telâkkisinin ve bu zevkin yavaş yavaş parçalanışını, inhilâlini ve ondan evvel de oldukça uzun süren bir tereddisini gördü. Fakat bu iflâs eski şiirimizin aleyhinde olmadı. Vâkıa mazi ile her an yapmakta olduğumuz geniş muhasebede bu şiirin de mühim bir tarafını attık; fakat elimizde zamanın çetin imtihanını vermiş bir çok eserler kaldı. İşte eski şiir hakkında hüküm vermek lâzım geldiği zaman asıl düşünülmesi lâzım gelen bu atıklarımız değil, değişen bir zevk ve anlayışa, dildeki bütün bir tasfiye ve tekâmüle rağmen hâlâ bize kendilerini bir mükemmeliyet örneği gibi kabul ettiren mısralar ve beyitlerdir.

Eski şâirlerin en büyük meziyetleri şiirin dilden çıktığını, onun mucizeli bir imkânı olduğunu bilmeleri, heyecanlarını sözün manasına değil mısraın sesine ve bir mısraa sıkıştırdıkları o harikulâde harekete emanet etmeleriydi».

«Eski şiiri behemahal itham etmek isteyenler bu güzellikleri değil, sadece bu terkin için giren kelimeleri ve onların yabancılığını görüyorlar. Bu sonoriteyi, bu yay çekişini, bu bir rakkase gibi kendi üstüne her an yeni bir ilhamla kıvrılan hareketi ve bir akşama açılan mermer kemerler gibi bütün bu üslûp arasından seyredilen ruh peyzajını hesaba katmak istemiyorlar.

Hakikat şu ki eski şâirler dile tasarruf etmesini bizden iyi biliyorlardı. Bir gün, epeyce zamandır edebiyatımızı günü gününe idare eden yenilik aşkından vazgeçip de asıl şiire döndüğümüz zaman bu bilginin derecesini ve ondan alabileceğimiz dersin büyüklüğünü anlayacağız.

Eski şiirimiz için yapılan ithamlardan biri de onun beşerî olmamasıdır. Bunu söyleyenler bu kelimenin geniş manâsında güzelliğin tuttuğu istisnâî mevkiî hatırlamak istemeyenlerdir. Eski şiirimizde garbın anladığı mânâda psikolojik vaziyetlerden, derunî mücadelelerden, insanı taliin korkunç iradesiyle karşılaştıran terkiplerden doğmuş bir beşerî yoktur. Fakat onlarda sadece insanlığa has bir meziyet olan güzelliğin elde edilmiş olmasından gelen bir beşerî vardır ki sanatta asıl istenen de odur.

Mütebakisi hayatın kendi bulanık akışında her gün yığın yığın önümüze döktüğü şeylerdir. Unutmamalı ki her devrin beşerîsi kendine göredir. Mutlak bir insan tasavvur edemeyeceğimiz gibi, onun her zaman ve mekân için mutlak bir ifadesini de istiyemeyeceğiz. Eski şâirlerimiz güzel olmak haysiyetiyle beşerî olan eserler vücuda getirdiler. Bir tarafta olan eksikliklerini öbür taraftaki emsâlsiz faikiyetleriyle tamamladılar.

meyi şöyle ifade ediyor: «1932'den sonra kendim için tefsir ettiğim bir Şark'ta yaşadım. Asıl yaşama iklimimizin böylesi bir iklim olacağına inanıyorum. Beş Şehir ve Huzur bu terkinin araştırmalarıdır. Yazacağım öbür eserlerin de çekirdeği budur»²⁸.

Görüş mecmuasında o yılların ortaya çıkardığı çok mühim bir değişme de, Ahmed Hamdi'de nesrin başlamasıdır. O zamana kadar, onun edebî çalışmalarında nesrin bir yeri olmamıştı. Görüş mecmuasındaki makalelerinden itibaren nesir, Ahmed Hamdi'nin şiiri yanında süratle gelişecek, hattâ çok zaman onu gölgeleyen bir zenginlik gösterecektir. Nesrinin, ifadede harcıâlemi aşmak, çok yer verdiği imajı bir süs vasıtası olarak değil, nüansı ve bir tesiri sağlayan bir unsur halinde kullanmak, birbirini takib eden cümlelerin önceden tahmin olunabilecek şekillerin dışında, hemen daima beklenmedik bir surette gelmesi, çok zengin ve müşahhas bir lügata dayanması gibi esas kıymetleri, daha bu ilk yazılardan kendilerini belli ederler.

1936 yılında neşrolunmağa başlanan «*Geçmiş zaman elbiseleri*», onun sanatında yeni bir cebhenin: hikâyeciliğin doğduğunu haber verir. Neşri âdeta bir hâdise gibi karşılanan hikâyesi «*Abdullah Efendi'nin rüyaları*» nı kendi söylediğine göre, daha 1935 de yazmıştı²⁹. Sonraki yıllarda bunlara ilâve olunan hikâyeleri, ona yeni Türk hikâyeciliğinde hususî bir yer açar.

1936 yılından itibaren, o zamana kadar yalnız edebiyat ve kültür mecmualarında çıkan yazılarına, büyük gazetelerin sütunlarını verdiğini görürüz. Onun adını daha geniş bir okuyucu zümresine tanıtan bu yazılar, 1938'den bu yana bilhassa Cumhuriyet gazetesinde yer alır. Burada çıkan «Tercüme meselesi» adlı makalesinin bir kaç mecmua tarafından birden iktibas edilmesi³⁰, yazılarının uyandırdığı alâka hakkında bir fikir verebilir.

1937'de Tefvik Fikret'in san'atı ve edebî şahsiyeti hakkında uzunca bir mukaddime ile neşrettiği «*Tevfik Fikret antolojisi*» kitab şeklinde neşrolunan ilk yazısı oldu.

Bize düşen şey, umumî mülâhazaları bir tarafa bırakıp altı asır süren bir tecrübenin bu asil mahsullerinden alabileceğimizi almaktır.» (*Eski şiir*, Oluş, nr. 18, 30 Nisan 1939, s. 278 - 279).

²⁸ Varlık, nr. 377, 1 Aralık 1951, s. 7; *Edebiyatçılarımız konuşuyor*, s. 64'de «Kendim için tefsir ettiğim» ibaresi atlanmıştır.

²⁹ M. Baydar, *Ahmet Hamdi Tanpınar anlatıyor*, Varlık, nr. 421, 1 Ağustos 1955 s. 6.

³⁰ Msl. Kalem, nr. 13, 1 Haziran 1939, s. 11-12; Varlık, nr. 142, 1 Haziran 1939, s. 335 - 336.

1938 yılında ciğerlerinden geçirdiği, kendisini uzun bir müddet prevantoryumda yatıran bir rahatsızlığı, hayatına tesir eden ârizalardan biri olarak burada işaret etmeliyiz. Bu, çeşitli komplikasyonları ile hayatının sonuna kadar onu zaman zaman meşgûl edecektir. Pek çok ilâcın âşinası olmuştu. Masasının üzerinde, kitab etajerlerinde yer alan bir sürü ilâç şişesi ve kutusu, evinin tabii dekorunu teşkil eden unsurlardan biri halinde idi. Doktorlardan çok zengin bir dost çevresi vardı. Hayatı, çoğu edebiyatı ve edebî şöhretleri seven bir doktor muhiti içinde geçti.

1938'in Ekim ayında İsmail Habib Sevük ile arasında cereyan ve gazete sütunlarına akseden bir münakaşa hadisesi³¹ vardır ki, bu onun isminin daha da tanınıp aktüelleşmesine tesir eder.

1939 yılında Tanzimat'ın 100 üncü yıldönümü kutlanırken, Maarif Vekâletince, Edebiyat Fakültesinde, Türk edebiyatının Tanzimat ile girdiği devreyi müstakilen tedkik ve tedris edecek bir kürsünün ihdası düşünülmekteydi. Devrin maarif vekili Hasan Âli Yücel tarafından 15 Kasım 1939'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı profesörlüğüne tayin olundu³². Bu kürsüyü teşkil ve Tanzimat'dan sonraki Türk edebiyatı tarihini yazmakla görevlendirilmişti. Tanpınar, edebiyat tarihini yazmak için geniş bir hazırlığa girişti. İşe önce Cevdet Paşa'nın tarihini ciddi bir şekilde okumakla başladı. Metod meselesi için Thibaudet'yi tekrar tekrar okuyordu. Gerekli malzemenin araştırılmasında ve o zamaña kadar istifade edilmemiş bazı eserlerin tesbitinde, Fuad Köprülü'nün fakülteden ayrılmasından sonra asistanı olan Mehmed Kaplan'ın kendisine çok yardımı oluyordu. Mükrimin Halil ile Türk tarihinin ve kültürünün meseleleri üzerinde saatlerce süren münakaşa ve sohbetler yapıyordu. Bu çalışma havası içinde, XIX uncu asır Türk edebiyatının şahsiyet, eser ve vesikaları üzerindeki vukufu ile şöhret yapmış olan İbnülemin Mahmud Kemal ile yakından bir münasebet kurmuştu. Onun «Büyük bir muasır: İbnülemin Mahmud Kemal» adlı yazısı³³ bu münasebetlerin bir mahsûlüdür. İbnülemin, Tanpınar'da şahid olduğu araştırıcılık meziyetini takdirle ifade etmektedir: «Şair Hamdi, okuduğunu ve okuttuğunu eyi anlayanlardan ve edebiyat tarihini okutanların en vâkıflarındandır. Yazmak istediği bir maddenin en dakik noktalarını,

³¹ Msl. bk. Cumhuriyet, 5205, 7 İkciteğin 1938; *Edebiyat münakaşası - İki edib, alıp yürüyen dedikoduğu izah ediyor*, Cumhuriyet, nr. 5206, 8 İkciteğin 1938; *Edebiyat âleminde son hareket*, Haber, nr. 2429, 8 İkciteğin 1938.

³² Yeni vazifesi yanında Güzel Sanatlar Akademisindeki hocalığı devam eder.

³³ Tasvir-i Efkâr, nr. 4699, 3 Mayıs 1941.

en karanlık köşelerini araştırıyor. Başkaları gibi «dumanı doğru çıksun yeter» demiyor. Ziyaretime geldikçe sorduğu meseleleri pek ince elelediğini görerek takdir ediyorum. Âkif Paşa'nın Şeyh Müştak'a yazdığını merhum Ebuzziyâ'nın söylediği meşhur mektup hakkında bir gün bana - eski tabir ile - o kadar «mûsikâfâne» sualler irad etti ki emsâli muallim ve müteallimlerin hiç biri budürlü istizahda bulunmadı. Ellbette bilirsiniz ki sormak için bilmek lâzımdır. Bilmeyen ne sorabilir?»³⁴.

Tanpınar, hazırladığı Tanzimat'dan zamanımıza kadar edebiyat tarihini o zamanlar üç ayrı fasikül olacak şekilde tasarlamıştı. İslâm ansiklopedisine yazdığı maddeler ile Namık Kemal'e dair yazıları bu çalışmanın ilk serpihtileridir. Namık Kemal hakkında geniş bir mukaddime ile 1942 de neşrettiği «*Namık Kemal antolojisi*», ismini taşıyan ikinci kitab oldu.

Bu ilmî çalışmalar yanında sanat ve edebiyat faaliyetini aksatmamağa dikkat eden Ahmed Hamdi, bir taraftan da edebî eserlerini ortaya koyuyordu. 1941 yılı içinde neşirleri çok büyük bir alâka ile karşılanan «*Bursada hülyâ saatleri*» adlı şiiri, «*Abdullah Efendinin rüyaları*» hikâyesi, ve peşinden Beş Şehir'i doğuracak olan «*Bursada zaman ve hülyâ saatleri*» başlıklı nesri, onun edebî şöhretini birden üstüste genişleten yazılar oldu. Bu sıralarda «Eşik», «Viran çeşme», «Adam» gibi şiirler üzerinde çalışan şâir, o zamana kadar çıkmış olan makalelerini «Mücevherlerin sırrı» adlı bir kitabda toplamak istiyordu. Kabul ve takdir edilen meziyetlerine mukabil, henüz sanatını verecek bir kitaba sahib olmaması bu yıllarda kendine yöneltilen başlıca tarizlerden birini teşkil eder. Nitekim, 1938 yılında İsmail Habib ile arasında geçen hâdisede böyle bir meselenin de payı vardır.

Tanpınar, 1942 yılı ara seçimlerinde Maraş milletvekili seçilerek fakülteden ayrıldı. 1943 yılındaki seçim ile altıncı devrede de milletvekilliğini muhafaza etti. Bu devrede sanatla daha fazla uğraşmak imkânına kavuşan muharrir, muhtelif edebî eserler meydana getirir. Hikâyelerini «*Abdullah Efendinin rüyaları*» adı altında toplayarak edebî sahada ilk kitabını neşreder (1942). Uzun zamandan beri üzerinde uğraşmakta olduğu «*Mâhur beste*» adlı ilk romanını da Ülkü mecmuasında tefrika halinde neşre başlar (1944). Milletvekilliği süresince hemen sadece Ülkü ve İstanbul mecmualarına yazıyordu. Bilhassa Ülkü mecmuasına başyazı, makale ve şiir olmak üzere pek çok yazı verir. «Bursada zaman ve hülyâ saatleri» ni takib eden «Ankara» (1942), «Erzurum» (1944), «İstanbul» (1945) yazılarına «Konya»nın

³⁴ İbnülemin, *Son asır Türk şairleri*, cüz 12, İstanbul 1942, s. 2145 - 2146.]

ilâvesile meydana gelen «*Beş şehir*» i kitab olarak çıkarır (1945). Bu eser, onun zamanımızda Türk edebiyatının en büyük nesir üstadı olduğunu göstermekte idi.

Edebiyat tarihi kitabı için çalışmalarına mebusluğu devresinde de devam etti. «Cevdet Paşa hakkında düşünceler» adlı makale serisi (1944), «1789 - 1807 arasında garblılaşıma hareketlerimiz» makalesi (1945) ile İslâm Ansiklopedisindeki «Recâizade Ekrem» maddesi bu çalışmadan birer parça teşkil eder.

1946 yılı büyük seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi tarafından aday gösterilmeyince, kendisine bu yılın sonlarında Millî Eğitim Bakanlığı müfettişliği vazifesi verildi. Daha sonra 23 Aralık 1948 de yeniden Güzel Sanatlar Akademisi estetik hocalığına tayin olundu. Bir sene sonra da, 29 Aralık 1949 tarihli kararname ile tekrar Edebiyat Fakültesi Yeni Türk Edebiyatı profesörlüğüne getirildi.

Tanpınar, fakülteye döndüğü zaman edebiyat ve kültür hayatımızdaki mevkiini sağlamlaştıran iki mühim eser neşretmiş bulunuyordu. Bunların biri, ilkin 1948 yılında Cumhuriyet gazetesinde tefrika edilen «Huzur» adlı romanı, diğeri Edebiyat Fakültesi neşriyatı arasında çıkmış olan «*Öndokuzuncu asır Türk edebiyatı tarihi*»dir. 1949 yılı sonunda, üzerinde geniş ölçüde değiştirmeler yaparak kitab halinde basılan «*Huzur*» romanı, onu bir lâhzada büyük Türk romancılarının safına sokmuş, bilhassa şuur altı âlemini, mâzi ile münasebet ve millî kültür meselesini ele alması bakımından romancılığımızda kendisine hususî bir mevki vermişti. Edebiyat Fakültesinde ilk hocalığa başlayışındanberi fasılalarla üzerinde çalıştığı edebiyat tarihinin ilk cildi 1949 yılı nisan başında neşir âlemine çıktığı zaman, geniş bir hayranlık ve takdir ile karşılandı. Tanzimat'dan sonraki Türk edebiyatını, kendinden evvel yazılanlarda görülmedik bir şekilde yepyeni bir görüş ve zevk, değişik bir plan ve malzeme ile işleyen ve aynı zamanda bu sahada ilk akademik eser olmak vasfını taşıyan bu kitabın meziyetleri, hakkında bir çok takdir yazısının yazılmasına vesile oldu. Kitabın neşirinden sonra, sanat için o kadar özlediği nisbî bir serbestleme devresine giren Tanpınar, yazı faaliyetini dört yıla yakın bir zaman daha ziyade hikâye, şiir, roman ile gazete ve edebî mecmualardaki makaleler sahasına intikal ettirir. Ahmed Hamdi, fakülteye ikinci gelişinde İngilizce öğrenmeğe başlamış, iki-üç sene sonra bu dildeki edebî ve fikrî eserleri rahatça takib edebilecek bir seviyeye erişmişti. 1950 yılında üçüncü romanı olan «*Sahnenin dışındakiler*» adlı eserini tefrika suretinde neşreder.

Ahmed Hamdi'nin bu devrede hayatının mühim bir hadisesi Avrupa'ya gidişidir. Edebiyat Fakültesi kendisini 1953 yılı ilk baharında altı ay kalmak üzere Avrupaya gönderdi. O zamana kadar yalnız kitablardan tanıdığı Avrupa'yı ilk defa görüyordu³⁵. Bu seyahatinde esas Paris olmak üzere Belçika, Holanda, İngiltere, İspanya ve İtalya'yı gezdi. Bu ve daha sonraki Avrupa seyahat intibaları, yazılarını besleyen yeni bir menba olur. Çoğu yayınlanmamış olan seyahat yazılarını müstakil bir eser halinde neşretmeği düşünüyordu.

1954 ilkbaharında ilk cildin ikinci basımını yapmak üzere edebiyat tarihi'ni tekrar ele aldı. İki sene süren devamlı bir çalışma sonunda 1956 yazında eser, çok daha genişlemiş ve mükemmelleşmiş olarak ortaya çıktı. Kitabın ikinci baskısı da, ilk neşrinde olduğu kadar hararetli bir alâka ile karşılandı. Eserin başındaki, onun eski Türk edebiyatına dair orijinal görüşlerini tesbit eden geniş bir giriş kısmı, bu yeni baskının getirdiği kazançların en mühimi oldu. Müellif, 1930 da Ankara'daki edebiyat muallimleri kongresinden bu yana eski Türk edebiyatı üzerinde, zenginleşen bir kültür ve daha yerine oturmuş ölçülerle çeyrek asra yakın bir müddet içinde zihninde yoğurup geliştirdiği düşünceleri burada son şekli ile ifade ediyordu. Bu girişi yazmak için, belki esas kitabın telifi için okuduğundan daha fazla eser karıştırmış, aydınlanmak istediği muhtelif meselelerde bazı mütehassıslar, billhassa Şarkiyat mütehassısları ile devamlı surette görüşmüştü. Böyle bir hazırlıktan sonradır ki onu, ancak asıl edebiyat tarihi kısmının baskısı bittikten sonra kaleme aldı. Yeni baskıdan bahseden Avrupalı bir araştırmacı, eserin batı dillerinden birine çevrilmesi arzusuna tercüman olmaktadır³⁶.

Tanpınar, arada dördüncü romanı «*Saatleri ayarlama enstitüsü*»nü³⁷ tefrika halinde vermiş (1954), «*Yaz yağmuru*» adı ile ikinci hikâye kitabını bastırmıştı (1955). 1955 Şubatında Filmoloji kongresine âzâ olarak Paris'e ikinci defa gitti ve orada üç hafta kaldı (11 Şubat 1955 - 4 Mart 1955).

Dostu Hasan Âli Yücel'in idare ettiği İş Bankası Kültür Yayınları için 1957 yılında «*Beş şehir*»in çok değiştirilmiş yeni bir baskısı

³⁵ 30 Mart 1953'te İstanbul'dan Paris'e hareket etti. Avrupadaki dolaşmalarının tarihleri şunlardır : 6-13 Temmuz Belçika ve Holanda, 25 Temmuz - 8 Ağustos İngiltere, 15 - 29 Eylül İspanya, 3 Ekim-6 Kasım 1953 İtalya. İstanbul'a 6 Kasım 1953'te döndü. Tanpınar, Avrupa'ya yaptığı seyahatlerin hepsinde gerek gidiş ve gerek dönüşte olsun daima uçak yolculuğunu tercih etti.

³⁶ A. Tietze, Oriens., X, nr. 2, 1957, s. 305.

³⁷ Eser hakkında müellifin verdiği bilgiler için bk. (Ahmet Hamdi yeni eserini anlatıyor, Yeni İstanbul gazetesi, nr. 1646, 19 Haziran 1954).

ile, en beğendiği makalelelerini bir araya toplayacak bir kitab hazırlamağa başladı. Avrupa'daki seyahat intibalarına ait, bir kısmı hiç bir yerde basılmamış yazılarını da ilâve ettiği bu kitaba «Yaşadığım gibi» adını koymuştu. Ne yazık ki, eser, banka tarafından şimdiye kadar bir türlü bastırılmamıştır. «Beş şehir»in 1960 yılında çıkabilen ikinci baskısı, Tanpınar'ın bir eseri üzerinde durup zamanla onu daha mükemmel hale getirmeğe ne derece ehemmiyet verdiğini göstermesi bakımından da ayrıca dikkate değer³⁸. 1956 yılı yazı başında bir de bir senaryo tamamlayıp çevrilecek filmi için stüdyoya teslim etmişti. 28 Ağustos- 4 Eylül 1957 arasında toplanan XXIV üncü Müsteşirler kongresine bir tebliğ³⁹ ile iştirak ederek Münich'e kısa bir seyahat yaptı. Bu arada Viyana'yı da gördü.

1959 yılında, edebiyat tarihinin yazacağı ikinci cildinin batı edebiyatı ile ilgili malzemesini ve Türkiye'nin batılılaşma hareketi tarihinin kaynaklarını tedkik etmek üzere Rockefeller Foundation'u hesabına bir yıl müddetle Avrupa'da kalma imkânını temin etti. O yılın martında şiddetlenen ve mahiyeti teşhis edilemeyen bir göğüs rahatsızlığı yüzünden üst üste iki defa Cerrahpaşa hastahanesinde yatmak mecburiyetinde kaldı. İki ay kadar yattığı hasta yatağında kendisine kuvvet veren şey, bu Avrupa'ya gidiş sevinci olmuştu. Hastahanedен en başta sigara olmak üzere çeşitli takyidler ile çıkararak, Haziran sonunda Avrupa'ya hareket etti⁴⁰. Bu seyahatinde esas yine Paris olmak şartile Fransa'nın çeşitli bölgeleri ile, İngiltere, İsviçre ve Portekiz'i dolaştı.

Son Avrupa dönüşünde Ahmed Hamdi hummalı bir yazı faaliyetine girişti. Yahya Kemal'in ölümü ile çok sarsılan Tanpınar, çoğu kendi neslinden olan dostlarının bir bir gelen ölümleri ile etrafının gittikçe boşaldığını hissediyordu. Hasan/Âli Yücel'in ölümünden sonra, dostlarına belli etmemeğe çalıştığı bir ölüm endişesi kendisini sarmağa başlamıştı. Zamanı kalmadığını hissetmiş gibi, süratle dört beş koldan eserlerini vermeğe çalışıyordu. İlkın şurada burada dağınık bulunan şiirlerini yeniden gözden geçirip 1961 Şubatında kitab halinde top-

³⁸ Yeni bir neşrini yaparken eserleri üzerinde nasıl tekrar tekrar uğraştığını, onun şu ifadeleri de çok iyi ortaya koyar : «Beş şehir»in ikinci baskısını da yapmak istiyorum. Artık anladım ki, benim herhangi bir kitabı ikinci defa bastırmam, onu yeniden yazmak gibi bir şey» (S. Yazoğlu, *Ediplerimizle konuşmalar : Ahmet Hamdi Tanpınar*, 20. Asır, nr. 182, 9 Şubat 1956, s. 15).

³⁹ «*Essai d'interprétation des images de la vieille poésie amoureuse*».

⁴⁰ İstanbul'dan hareket'i 28 Haziran 1959, dönüşü 8 Haziran 1960 tarihindedir. 28 Temmuz - 28 Ağustos 1959 arasında İngiltere'de, 1960 Şubatında İsviçre'de, 15-26 Mayıs 1960 arasında da Portekiz'de bulundu.

ladı⁴¹. Edebiyat tarihinin ikinci cildinin telifine hazırlık olarak derslerini Tevfik Fikret ile Servet-i Fünun romanı üzerinde teksif etmişti. 1960-1961 ders yılında Tevfik Fikret ve Hâlid Ziya ile bilhassa meşgul olarak notlarını parça parça tesbit ediyordu. Kitab halinde neşri için bir yandan «*Saatleri ayarlama enstitüsü*» romanı ile uğraşırken, diğer taraftan *Yahya Kemal* hakkında bir eser yazıyor, büyük ve serbest vezindeki şiirlerinin neşrine hazırlanıyor, edebiyat tarihinin ikinci cildi için ara nesilden, bütün eserlerini kütüphanelerden evine topladığı Beşir Fuad ve Nâbizâde Nâzım'ı tedkik ediyor, edebiyat ve kültür meseleleri hakkında radyo konuşmaları kaleme alıyordu. Son Avrupa seyahatinden önce başladığı «*Karşı karşıya*» isimindeki romanı, bitirmek istediği eserlerin başında idi. «*Aydaki kadın*» adlı büyük hikâyesini de bir roman haline koyarak yeniden işliyordu. «*Mağara*» ismini verdiği üçüncü bir hikâye kitabı vardı. Eldeki yazılarından biraz serbestleyince, batılılaşma ve medeniyet meselesini işleyen «*Doğu ve Batı*» isimli bir etüde başlayacaktı.

Fakültede talebelik çağındanberi arkadaşı olan Profesör Mükrimin Halil'in 1961 yılının son ayında vuku bulan ölümü, onu sarsan darbe-lerden biri daha oldu. Kendisini zaman zaman rahatsız eden bronşit yüzünden Ocak ayında derslerinin bir kısmına gelememişti. Derslerine tekrar başladığı bir sırada, 23 Ocak'ta toplanan fakülte kurulunda kendisinde bir fenalık hissederek, gittiği bir doktor arkadaşının muayenehanesinden Haseki hastahanesine kaldırıldı. Bir enfarktüs geçirmekte olduğu anlaşılmıştı. O gecenin sabahına doğru saat 4 sıralarında tekrarlayan ikinci bir enfarktüs krizi ile hayata gözle-ri yumdu: 24 Ocak 1962, Çarşamba. Ertesi Perşembe günü, avlu-sunda her sınıftan muazzam bir dost kalabalığının kaynaştığı Süley-maniye camiinde cenaze namazı kılınarak, Üniversite'de yapılan mera-simi müteakib, Rımeli Hisarı'nda hocası ve dostu Yahya Kemal'in başı ucundaki mezara tevdi edildi⁴². Bütün benliği ile sevdiği ve bağlı olduğu İstanbul o gün ışık ve güneş içinde idi.

⁴¹ Şiir kitabını neşretmeğe daha Paris'te iken karar vermişti. Adını önce, «*Ne için-deyim zamanın*» olarak düşünmüş ve eser bu isim ile ilân olunmuştu. (Bk. Yedi Tepe, nr. 26, 1-30 Haziran 1960, ard kapaktaki ilân, nr. 96) Kitabın nasıl neşrolunduğu hakkında bilgi için (*Bir kitabın hikâyesi*, Yedi Tepe, nr. 56, 1-15 Şubat 1962, s. 9-10).

⁴² İleride hal tercemesinden bahsedecek bazı tedkikçilerin herhangi bir hataya düşme-leri ihtimali ile, Cumhuriyet gazetesinde (nr. 13464, 26 Ocak 1962) onun Edirnekapı mezarlı-ğına defnedildiğini bildiren haberin hakikatle hiç bir alâkası olmadığını bilhassa belirtmek lüzûmunu hissediyoruz.

Tanpınar'ın Yazılarının Bibliyografyası *

1920

- 1 § *Musul akşamları*, Altıncı Kitap, İstanbul, Temmuz 1336, s. 28-39.

1921

- 2 § *Sonbahar - Antalya'nın denizine*, Dergâh, nr. 1, 15 Nisan 1337, s. 8.
 3 § *Madalyon*, Dergâh, nr. 8, 5 Ağustos 1337, s. 121.
 4 § *Hicret*, Dergâh, nr. 13, 20 Teşrinievvel 1337, s. 16.
 5 § *Annem için I*, Dergâh, nr. 14, 5 Teşrinisâni 1337, s. 30.

1922

- 6 § *İsfahan*, Dergâh, nr. 19, 20 Kânunisâni 1338, s. 108.
 7 § *Kerem'e*, Dergâh, nr. 21, 20 Şubat 1338, s. 142.
 § *Odalarda akşam*, Dergâh, nr. 26, 5 Mayıs 1338, s. 25.
 9 § *Beyaz taş*, Dergâh, nr. 28, 5 Haziran 1338, s. 57.
 10 § *Kalbim*, Dergâh, nr. 30, 5 Temmuz 1338, s. 87.
 11 § *Bir yolcuya*, Dergâh, nr. 41, 20 Kânunievvel 1338, s. 71.

1923

- 12 § *Senenin son gecesi*, Dergâh, nr. 42, 5 Kânunisâni 1339, s. 87.

1926

- 13 § *Ölü*, Millî Mecmua, c. VI, nr. 65, Temmuz 1926, s. 1057.

* Ahmed Hamdi Tanpınar'ın yazıları çeşitli mecmua ve gazetelerde dağınık bir şekilde bulunmaktadır. Basılmış yazılarının kupürlerini saklamağa ehemmiyet vermediği gibi, bunlardan bazılarının nerede çıktığını çok defa kendisi de hatırlayamazdı. Bazen en umulmadık bir yerde bir yazısına rastlamak mümkündür. Bu itibarla, noksansız bir bibliyografyasının meydana konulabilmesi için hemen bütün mecmua ve gazete koleksiyonlarının elden geçmesini icab ettiren çok geniş bir taramaya ihtiyaç vardır. Mümkün olduğu kadar tam olmasına gayret ettiğimiz bu bibliyografyanın, onun bütün yazılarını ihata edebildiğini sanmıyoruz. Bazı gazete ve mecmua koleksiyonlarının kütüphanelerimizde eksik bir vaziyette oluşu, bazen de hiç bulunmayışı, bu araştırmada zarurî olarak bazı boşluklar meydana getirmiştir.

1927

- 14 § *Leylâ*, Millî Mecmua, c. VII, nr. 79, 14 Şubat 1927, s. 1278.
 15 § *Aynalar*, Hayat Mecmuası, nr. 41, 8 Eylül 1927, s. 299.
 16 § *Sen ve ben*, Hayat, nr. 47, 20 Teşrinievvel 1927, s. 413.
 17 § *Yaralı*, Hayat, nr. 55, 15 Kânunievvel, 1927, s. 57.

1928

- 18 § *Yolculuk*, Hayat, nr. 58, 5 Kânunısâni 1928, s. 108.
 19 § *Sabah*, Hayat, nr. 65, 23 Şubat 1928, s. 18.
 20 § *Günlerimiz*, Hayat, nr. 89, 9 Ağustos 1928, s. 6.

1929

- 21 H *Kremon kemani*, (Hoffmann'dan tercüme), Hayat, nr. 135, 15 Temmuz 1929, s. 18 - 20; nr. 136, 31 Temmuz 1929, s. 18 - 20, 23.
 22 R *Kaz ayaklı kraliçe kebabçısı*, (Anatole France'dan tercüme), Hayat, nr. 143, 15 Teşrinisâni 1929'dan itibaren kitab forması şeklinde ilâve olarak neşrolunmuştur.

1930

- 23 M *Şiir hakkında*, Görüş, Ankara, nr. 1, Temmuz 1930, s. 18 - 24.
 24 M *Paul Valéry*, Görüş, nr. 1, Temmuz 1930, s. 36 - 46.
 25 M *9 uncu Hâriciye koğuşu*, Görüş, nr. 1, Temmuz 1930, s. 56 - 60. (Peyami Safa'nın bu addaki romanı - İstanbul 1929 - hakkında).
 26 M *Şiir hakkında*, Görüş, nr. 2, Eylül 1930, s. 75 - 78.
 27 M *Bir kitap kapanırken*, Görüş, nr. 2, Eylül 1930, s. 121 - 122. (Suat Salih'in «Bir kitap kapanırken» - İstanbul, Âmedi Matbaası, 1930 - adlı kitabı hakkında).
 28 M *Yastığının rüyası*, Görüş, nr. 2, Eylül 1930, s. 122 - 123, (Ârif Nihad'ın «Yastığının rüyâsı» - Adana, Türksözü Matbaası, 1930 - adındaki eseri hakkında).
 29 M *Garp cephesinde yeni bir şey yok*, Görüş, nr. 2, Eylül 1930, s. 123 - 125, (Erich Maria Remarque'dan Ahmed Necat tarafından bu isimle yapılan tercemenin - İstanbul, Ahmet Halit Kütüphânesi, 1930 - intişarı münasebetile).

1931

- 30 M *Silvestre Bonnard*, Görüş, nr. 3, 3 Nisan 1931, s. 179 - 181, (Anatole France'dan Behic Enver'in yaptığı «Silvestre Bonnard'ın cinayeti» tercümesi - Edirne, M. Fevzi Matbaası, 1930 - hakkında).

1932

- 31 M *Sür'at hakkında*, (Paul Morand'dan Suud Kemaleddin ile birlikte tercüme), Görüş nr. 4, 4 Şubat 1932, s. 193 - 208.
- 32 Ş *Bir kadın başı*, Görüş, nr. 4, 4 Şubat 1932, s. 210.
- 33 Ş *Hep aynı gül*, Görüş, nr. 4, 4 Şubat 1932, s. 211.
- 34 M *Dar kapı*, Görüş, nr. 4, 4 Şubat 1932, s. 230 - 232. (Andre Gide'den Burhan Ümit'in «Dar Kapı» tercümesi - İstanbul, Matbaacılık ve Neşriyat Anonim Şirketi, 1932 - hakkında).

1933

- 35 *Yarasa*, Yeni Türk, nr. 5, Şubat 1933, s. 396.
- 36 M *Ahmet Hâşim'e dâir*, Mülkiye mecmuası, nr. 27, Haziran 1933, s. 18-22. (Makale, aynı mecmua nr. 267, Haziran 1953, s. 146-150'de tekrar neşrolunmuştur).
- 37 M *Ahmet Hâşim'e ait hatıralar*, Yeni Türk, nr. 10, Temmuz 1933, s. 867-872.
- 38 M *Necip Fazıl ve Kop dağındaki dükkânı*, Varlık, nr. 1, 13 Temmuz 1933, s. 15. (Necip Fâzıl'ın «Bir kaç hikâye, bir kaç tahlil» isimli kitabı - Ankara, Hakimiyet-i Millîye m. 1933 - hakkında).
- 39 Ş *Ne içindeyim zamanın*, Varlık, nr. 2, 1 Ağustos 1933, s. 22.
- 40 Ş *Bir gül bu karanlıklarda*, Varlık, nr. 7, 5 Teşrin I. 1933, s. 105.
- 41 H *M. Teste ile geçirdiğim gece*; Paul Valéry'nin «Monsieur Teste» adlı eserinden tercüme, Yeni Türk, nr. 15, Teşrinisani 1933; s. 1224 - 1227.
- 42 M *Ahmet Cemil ile mülâkat*, Anayurt, nr. 8, 14 Birincikânun 1933, s. 6.

1934

- 43 H *M. Teste ile geçirdiğim gece*, Yeni Türk, nr. 16 - 17; Kânunevvel 1933 - Kânunisani 1934, s. 1286 - 1294.

- 44 Ş *Sfenks*, Varlık, nr. 22, 1 Haziran 1934, s. 341.
 45 Ş *Yılan*, Varlık, nr. 30, 1 I. Teşrin 1934, s. 87.
 46 M *Şiir ve sonsuzluk*, İz, nr. 8, Sonkânun 1935, s. 8-10.

1935

- 47 M *Güzel ve sevgi arasında*, İz, nr. 10, 1 Nisan 1935, s. 1-3.
 48 M *Kitaplar arasında*, (A. H.), İz, nr. 10, 1 Nisan 1935, s. 16,
 (Suud Kemal Yetkin'in Lessing'den hülaseten tercüme ettiği «Laokoon»un neşri -
 1935-münasebetile).
 49 M *Kervan kıran*, (A. H.), İz, nr. 11-12, Haziran - Temmuz 1935, s. 16.
 (Fahri Belek'in «Kervan kıran» adlı şiir kitabının - İstanbul, 1935 - tenkidi).
 50 Ş *Bahar*, Varlık, nr. 51. 15 Ağustos 1935, s. 34.

1936

- 51 M *Son 25 senenin mısraları*, I - V, Tan gazetesi, nr. 253, 2 İkinci-
 kânun 1936; nr. 260, 9 İkincikânun 1936; nr. 270, 19 İkincikâ-
 nun 1936; nr. 286, 4 Şubat 1936; nr. 298, 16 Şubat 1936.
 52 Ş *Eşik*, Kültür Haftası, nr. 1, 15 İkincikânun 1936, s. 5 (Bazı
 düzeltmelerle nr. 2, 22 İkincikânun 1936, s. 28'de tekrar neşrolunur).
 53 M *Bizde roman I*, Kültür Haftası, nr. 2, 22 İkincikânun 1936 s. 25-26.
 54 M *Bizde roman II*, Kültür Haftası, nr. 3, 29 İkincikânun 1936, s. 45-46
 55 M *Bir kitap üstünde düşünceler*, Kültür Haftası, nr. 8, 4 Mart 1936,
 s. 158. (Hilmi Ziya'nın «Uyanış devirlerinde tercümenin rolü» adlı kitabı - İstan-
 bul, 1935 - hakkında).
 56 M *Ömrün çenberi*, Kültür Haftası, nr. 9, 11 Mart 1936, s. 165.
 57 Ş *Şiir*, «Ahmed Kudsiye», Ağaç, nr. 2, 21 Mart 1936, s. 11.
 58 H *Geçmiş zaman elbiseleri*, Ağaç, nr. 15, 18 Temmuz 1936, s. 13-14
 nr. 16, 25 Temmuz 1936, s. 4 - 6, nr. 17, 29 Ağustos 1936, s. 4 - 7
 (Bu tefrika yarım kalmıştır. Tamamı için bk nr. 78).
 59 Ş *Hatırlama*, Ağaç, nr. 16, 25 Temmuz 1936, s. 3.

1937

- 60 H *Erzurumlu Tahsin*, Her Ay, nr. 1, Nisan 1937, s. 135-148.
 61 H *Bir yol*, Her Ay, nr. 2, Mayıs 1937, s. 144-151.

- 62 M *Abdülhak Hamit*, Her Ay, nr. 2, Mayıs 1937, s. 109-116.
- 63 K *Tevfik Fikret, hayatı, şahsiyeti. şiirleri ve eserlerinden seçme parçalar*, İstanbul, Semih Lütfi Kitabevi, < 1937 >, 144 s. (Eserin mukaddime kısmı, Eyüb Halkevinin Tevfik Fikret hakkında, ölümünün 26 ncı yıldönümü münasebetile çıkardığı broşürde - İstanbul 1941, s. 2-8) - tekrar neşrolunmuştur).

1938

- 64 M *Şiir ölüyor mu?*, Cumhuriyet, nr. 4916, 19 İkincikânun 1938.
- 65 M *Resim ve heykel müzesi*, Cumhuriyet, nr. 4932, 4 Şubat 1938.
- 66 M *Kendi kendimize doğru*, Cumhuriyet, nr. 4940, 15 Şubat 1938. (Rıfki Melül Meriç'in «Türk tezyini sanatları» adlı kitabı - İstanbul, 1937 - hakkında).
- 7 M *Kıymetler ve tahminler: Yahya Kemal'e dair*, Cumhuriyet, nr. 5171, 4 Birinciteşrin 1938.

1939

- 68 M *Nâmık Kemal'e dair düşünceler*, Oluş, nr. 1, 1 İkincikânun 1939, s. 5-6.
- 69 Ş *Sayıklama*, Oluş, nr. 5, 29 İkincikânun 1939, s. 69.
- 70 Ş *Şiir*, Oluş, nr. 6, 5 Şubat 1939, s. 85.
- 71 Ş *Bülbül*, Oluş, nr. 9, 27 Şubat 1939, s. 139.
- 72 Ş *Hatırlama*, Oluş, nr. 16, 16 Nisan 1939, s. 248.
- 73 Ş *Defne dalı*, Oluş, nr. 17, 23 Nisan 1939, s. 261.
- 74 M *Eski şiir*, Oluş, nr. 18, 30 Nisan 1939, s. 278.
- 75 M *Şiirin peşinde*, Oluş, nr. 20, 14 Mayıs 1939, s. 305, 320.
- 76 M *Tercüme meselesi*, Cumhuriyet, nr. 5399, 25 Mayıs 1939.
- 77 M *Makber'in son tab'ı münasebetiyle*, Oluş, nr. 23, 4 Haziran 1939, s. 366-368.
- 78 H *Eski zaman elbiseleri*, Oluş, nr. 28, 9 Temmuz 1939, s. 444-446; nr. 29, s. 458-461; nr. 30, s. 475-476; nr. 31, 30 Temmuz 1939, s. 492-494.
- 79 M *Bitmiyen çıracılık*, Oluş, nr. 35, 27 Ağustos 1939, s. 545.

1940

- 80 M *Yeni edebiyat ceryanına dair II*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4515, 14 Birinciteşrin 1940.
- 81 M *Cezmi'ye dair*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4552, 22 İkinciteşrin 1940.
- 82 M *Seçme Rus hikâyeleri*, Tasvir-i Efkâr, nr. 5463, 3 Birincikânun 1940. (A. Gaffar Güney'in bu addaki kitabı - Ankara, 1940 - hakkında).
- 83 M *Nâmık Kemal'in muhtelif simaları*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4572, 22 Birincikânun 1940.
- 84 M *Millî bir edebiyata doğru*, Ankara, 1940, C.H.P. Konferanslar serisi, Kitap 19, s. 37 - 48.
- 85 M *Yahya Kemal hakkında*, aynı yer, s. 51 - 61.

1941

- 86 M *Ufuk çizgisi ve Yunus Kâzım Köni*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4589. (Yunus Kâzım Köni'nin «Ufuk çizgisi» adlı şiir kitabı - İstanbul 1940 - hakkında).
- 87 M *Aşk ve ölüm*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4594, 17 İkincikânun 1941.
- 88 M *Aşka dair*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4638, 1 Mart 1941.
- 89 S *Bursa'da hülya saatleri*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4645, 8 Mart 1941.
- 90 M *İstanbul konservatuvarı ve musikimiz*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4652, 17 Mart 1941.
- 91 M *Deniz Türküsü ve Yahya Kemal*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4661, 26 Mart 1941.
- 92 M *Büyük bir muasır : İbnülemin Mahmud Kemal*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4699, 3 Mayıs 1941.
- 93 M *Genç şairlere dair*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4704, 8 Mayıs 1941.
- 94 M *Karanlıkların tadı*, Gün, nr. 3, 7 Haziran 1941, s. 3.
- 95 M *Eski şairleri okurken*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4795, 25 Ağustos 1941.
- 96 M *Faust'a dair bir kitab*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4802, 31 Ağustos 1941. (Abdülhak Adnan Adıvar'ın «Faust, tahlil tecrübesi - Hülâsa» adlı eseri - İstanbul 1940 - hakkında).
- 97 M *Abdullah Efendi'nin rüyaları*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4807, 6 Eylül 1941 — nr. 4824, 23 Eylül 1941, tef. 1 - 16.
- 98 M *Tenkît ihtiyacı*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4808, 7 Eylül 1941.
- 99 M *Fahim Bey ve Biz*, Tasvir-i Efkâr, nr. 4816, 15 Eylül 1941. (Abdülhak Şinasi Hisar'ın bu adı taşıyan kitabı - İstanbul, 1941 - hakkında).
- 100 M *Unutulmuş bir eser*, Ülkü, nr. 1, 1. B. Teşrin 1941, s. 4 - 5.

- 101 M *Bursa'da zaman ve hülyâ saatleri*, Ülkü, nr. 2, 16, B. Teşrin 1941, s. 10 - 15.
- 102 M *Ahmed Vefik Paşa*, İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1941, cüz 3, s. 207 - 210.
- 103 M *Âkif Paşa*, İslâm Ansiklopedisi, 1941, cüz 4, s. 242 - 246.

1942

- 104 M *Evlîya Çelebi*, Cumhuriyet, nr. 6395, 6 Haziran 1942.
- 105 M *Evlîya Çelebi ve imparatorluk*, Cumhuriyet, nr. 6416, 27 Haziran 1942.
- 106 M *İstanbul'un fethi ve Mütareke gençleri*, Cumhuriyet, nr. 6447, 28 Temmuz 1942.
- 107 M *Ankara*, Ülkü, nr. 23, 1 Eylül 1942, s. 10 - 15.
- 108 M *Aziz Efendi*, İslâm Ansiklopedisi, cüz 12, s. 156 - 156.
- 109 M *Nâmık Kemal Antolojisi*, İstanbul, Muallim Ahmet Halit Kitabevi, 1942, 284 s. «Millî edebiyat antolojisi serisinden : 2».
- 110 M *Sonbahar türküsü*, Cumhuriyet, nr. 6524, 15 Birinciteşrin 1942.
- 111 M *İki sonbahar şitri*, Cumhuriyet, nr. 6543, 3 İkinciteşrin 1942.
- 112^a H *Evin sahibi*, Ülkü, nr. 30, 1. Kânun 1942, s. 16 - 17.

1943

- 112^b H *Evin sahibi*, Ülkü, nr. 31, 1 II. Kânun 1943, s. 18 - 20; nr. 32, s. 17 - 18; nr. 38, s. 18 - 19; nr. 34, s. 18 - 19; nr. 35, 1 Mart 1943, s. 18 - 19 (son).
- 113 Ş *Yağmur*, Ülkü, nr. 32, 16 II. Kânun 1943, s. 6.
- 114 M *Asıl kaynak*, Ülkü, nr. 38, 16 Nisan 1943, s. 1 - 2.
- 115 Ş *Bursa'da zaman*, Ülkü, nr. 32, 16 Nisan 1943, s. 2.
- 116 M *Boğaziçi Mehtapları*, Ülkü, nr. 39, 1 Mayıs 1943, s. 15 - 16. (Abdülhak Şinasi Hisar'ın bu addaki kitabı-İstanbul, Hilmi Kitabevi, 1942-hakkında).
- 117 M *Halk destanlarından millî edebiyata*, Ulus, nr. 7837, 28 Mayıs 1943 - nr. 7838, 29 Mayıs 1943.
- 118 M *Hayat karşısında münevver*, Ulus, nr. 7865, 25 Haziran 1943.
- 119 M *Hayat karşısında romancı*, Ülkü, nr. 43, 1 Temmuz 1943, s. 2 - 3.
- 120 Ş *Güller ve kadehler*, Ülkü, nr. 44, 16 Temmuz 1943, s. 3.
- 121 M *İnsan ve ötesi*, Ulus, nr. 7879, 9 Temmuz 1943.

- 122 M *Kenar semtlerde bir gezinti*, Ulus, nr. 7907, 6 Ağustos 1943.
 123 M *Mussolini'ye dair*, Ulus, nr. 7922, 21 Ağustos 1943.
 124 M *Romana ve romancıya dair*, Ulus, nr. 7951, 19 Eylül 1943.
 125 M *Bizde tenkit*, Ülkü, nr. 49, 1 I. Teşrin 1943, s. 2-3.
 126 M *Şiir ve Rûya I*, Ülkü, nr. 50, 16 I. Teşrin 1943, s. 3-4.
 127 M *Mucizeli bir ömür*, Ulus, nr. 8000, 10 Sontesrin 1943.
 128 M *Kahraman ve ölüm*, Ülkü, nr. 52, 16 II. Teşrin 1943, s. 2.
 129 M *Romana ve romancıya dair*, Ulus, 8018, 27 Sontesrin 1943.
 130 M *Nedim'e dair bâzı düşünceler*, Ülkü, nr. 53, 1 I. Kânun 1943, s. 2-4.
 131 Ş *Raks*, İstanbul, nr. 2, 15 Birincikânun 1943, s. 7.
 132 K *Alkestis*, (Euripides'den tercüme), Ankara, 1943, 68 s. «Maarif Vekâleti Dünya Edebiyatından Tercümeler Serisi, Yunan Klâsikleri : 54».
 133 K *Medeia* (Euripides'den tercüme), Ankara, 1943, 69 s. «Maarif Vekâleti Dünya Edebiyatından Tercümeler Serisi, Yunan Klâsikleri : 55».
 134 K *Elektra*, (Euripides'den tercüme), Ankara, 1943, 81 s. «Maarif Vekâleti Dünya Edebiyatından Tercümeler Serisi, Yunan Klâsikleri : 56».
 135 K *Abdullah Efendi'nin rüyaları*, İstanbul, Ahmet Hâlit Kitabevi, 1943, 157 s. İçindekiler : Abdullah Efendi'nin rüyaları - Geçmiş zaman elbiseleri - Bir yol - Erzurumlu Tahşin - Evin sahibi.

1944

- 136 R *Mâhur Beste*, Ülkü, nr. 56, 16 II. Kânunevvel 1944, s. 15-16; nr. 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 85-87, 89, 92, (tef. 1-28, yarım kalmıştır).
 137 M *Şiir ve rûya II*, Ülkü, nr. 57, 1 Şubat 1944, s. 6-7.
 138 M *Bir bayram hazırlığı*, Ülkü, nr. 58, 16 Şubat 1944, s. 1.
 139 M *İnsan ve cemiyet*, Ülkü, nr. 60, 16 Mart 1944, s. 1.
 140 M *Yahya Kemal'e dair notlar I*, Ulus, nr. 8124, 16 Mart 1944.
 141 M *Romana ve romancıya dair*, Ulus, nr. 8140, 1 Nisan 1944.
 142 M *Sanatkârı da hatırlayalım*, Ulus, nr. 8152, 13 Nisan 1944.
 143 M *Cevdet Paşa hakkında düşünceler*, İstanbul, nr. 13, 1 Haziran 1944, s. 4-5; nr. 15, 1 Temmuz 1944, s. 2-3; nr. 16, 15 Temmuz 1944, s. 5-6.
 144 M *Erzurum*, Ülkü, nr. 67, 1 Temmuz 1944, s. 9-15; nr. 68, 16 Temmuz 1944, s. 10-17.
 145 Ş *Ey kartal bakışlı*, İstanbul, nr. 22, 15 İkteşrin 1944, s. 5.

- 146 M *Atatürk*, Ülkü, nr. 76 ; 16 II. Teşrin 1944, s. 8-16. (Ayrıca, «Atatürk'ü anarken» adlı broşürde de-Ankara, Millî Eğitim Basımevi, 1960», s. 1-7 neşrolunmuştur)
- 147 Ş *Her şey yerli yerinde*, Ülkü, nr. 77, 1 I. Kânun 1944, s. 3.
- 148^a H *Emîrgânda akşam saati*, İstanbul, nr. 26, 15 Birincikânun 1944; s. 12-13.

1945

- 148^b H *Emîrgânda akşam saati*, İstanbul, nr. 28, 15 Ocak 1945, s. 11-12; nr. 31, 1 Mart 1945, s. 11-12, nr. 33, 1 Nisan 1945, s. 12-13; nr. 57, 1 Nisan 1946, s. 14-15; nr. 58, 15 Nisan 1946, s. 11-12; nr. 60, 1 Mayıs 1946.
- 149 M *Yılbaşında düşünceler*, Ülkü, nr. 79, 1 Ocak 1945, s. 1-2.
- 150 M *Anayasanın türkçeleşmesi*, Ülkü, nr. 80, 16 Ocak 1945, s. 1-2.
- 151 M *Bir resim sergisinde*, Cumhuriyet, nr. 7352, 7 Şubat 1945.
- 152 M *Hâlit Ziya Uşaklıgil*, Ülkü, nr. 85, 1 Nisan 1945, s. 1-2.
- 153 M *Savaş ve barış hakkında düşünceler*, Ülkü, nr. 88, 16 Mayıs 1945, s. 1-2.
- 154 M *1789-1807 arasında garplılışma hareketlerimiz*, İstanbul, nr. 40, 15 Temmuz 1940, s. 2-4.
- 155 M *İstanbul*, Ülkü, nr. 92, 16 Temmuz 1945, s. 9-14; nr. 93, 1 Ağustos 1945, s. 10-16, nr. 94, 16 Ağustos 1945, s. 10-13.
- 156 M *Mahur Beste hakkında Behçet Bey'e mektup*, Ülkü, nr. 99, 1 Kasım 1945, s. 25-27.
- 157 K *Yunan heykeli*, (Henri Lechat'dan Zühdü Müridoğlu ile birlikte tercüme), İstanbul, Cumhuriyet m., 1945, 110 s. «Güzel Sanatlar Akademisi neşriyatı: 19».

1946

- 158 M *Bedri Rahmî'nin resim sergisi*, Ülkü, nr. 105, 1 Şubat 1946, s. 6-7.
- 159 M *Cemal Tollu ve resimde yapı*, Ülkü, nr. 106, 16 Şubat 1946, s. 5-6.
- 160 M *Maraşlıların bayramı*, Ülkü, nr. 107, 1 Mart 1946, s. 7-8.
- 161 M *Dostluğa ve Nurullah Ataç'a dair*, Cumhuriyet, nr. 7739, 5 Mart 1946.
- 162 M *Gençlerin sergisi ve san'at meselelerimiz*, Tasvir, nr. 358, 27 Mart 1946.
- 163 M *Millî mücadelede Erzurum*, Cumhuriyet, nr. 7849, 23 Haziran 1946. (Cevad Dursunoglu'nun «Millî mücadelede Erzurum» adlı kitabı - Ankara, 1946 - hakkında).
- 164 M *Yaklaşan büyük yıldönümü I*, Cumhuriyet, nr. 7907, 20 Ağustos 1946.
- 165 M *Yaklaşan büyük yıldönümü II*, Cumhuriyet, nr. 7915, 28 Ağustos 1946.
- 166 M *Türk İstanbul*, Cumhuriyet, nr. 7932, 16 Eylül 1946.

- 167 M *İstanbul'un imârı*, Cumhuriyet, nr. 7939, 23 Eylül 1946.
 168 H *Fal*, İstanbul, nr. 70-71, Kasım 1946, s. 21-23.
 169 M *Eren Eyüboğlu'nun san'atı*, Ulus, nr. 9099, 16 Kasım 1946.
 170 M *Ekrem Bey* (Recâizâde), İslâm Ansiklopedisi, 1946, cüz 31, s. 218-221.
 171 K *Beş şehir*, Ankara, T. C. Ziraat Bankası matbaası, 1946, 217 s.
 172 M *Yahya Kemâl'e dair*, Akademi-Fikir hareketleri, nr. 1, 1 Mayıs 1946, s. 3-4.

1947

- 173 H *Bir dostun mektubu* (Paul Valéry'nin Monsieur Teste'inden tercüme) İstanbul, yıl IV, yen iseri, nr. 2, Şubat 1947, s. 108-106.
 174 H *Madame Emilie Teste'in mektubu* (aynı eserden tercüme), İstanbul, yıl IV, yeni seri, nr. 4, Nisan 1947, s. 229-238.
 175 Ş *Gül*, San'at ve edebiyat, nr. 22, 31 Mayıs 1947, s. 1.
 176 Ş *Mûsiki*, İstanbul, yıl IV, yeni seri, nr. 6, Haziran 1947, s. 362.
 177 M *Hayâlşehir*, Cumhuriyet, nr. 8236, 19 Temmuz 1947.
 178 H *Bir tren yolculuğu*, Aile, nr. 3, Sonbahar 1947, s. 3-11.
 179 M *İbrahim Paşa sarayı meselesi*, Cumhuriyet, nr. 8341, 6 Kasım 1947.
 180 M *Şiir ve dünya ölçüsü*, Cumhuriyet, nr. 8377; 12 Aralık 1947; nr. 8378; 13 Aralık 1947.

1948

- 181 M *André Gidé ve Nobel mükâfatı*, Cumhuriyet, nr. 8402, 6 Ocak 1948.
 182 M *Yahya Kemal'i uğurlarken*, Cumhuriyet, nr. 8431, 4 Şubat 1948.
 183 R *Huzur*, Cumhuriyet, nr. 8449, 22 Şubat 1948—nr. 8550, 2 Haziran 1948.
 184 H *Âdem'le Havvâ*, Aile nr. 5, İlkbahar 1948, s. 4-10.
 185 M *Bursa'nın daveti*, Bursa - Yapı ve Kredi Bankası Bursa Şubesinin Açılış Hatırası, 4 Haziran 1948, İstanbul, 1948, s. 5-7.

1949

- 186 Ş *Mavi maviydi gök yüzü*, Aile, nr. 8, Kış 1949, s. 5.
 187 Ş *Eşik*, Aile, nr. 6, İlkbahar 1949, s. 6-9.
 188 Ş *Bir gün İcâdiye'de*, Aile, nr. 10, Yaz 1949, s. 7.
 189 K *Ondokuzuncu asır Türk edebiyatı Tarihi*, I, İstanbul, Burhaneddin ve Üçler Basımevi, 1949, 466 s. «İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınlarından No. 386».

- 190 M *Mûsiki hülyâları*, Şad ırvan, nr. 11, 10 Haziran 1949, s. 4-5.
 191 H *Acibâdemdeki köşk*, Aile, nr. 11, Sonbahar 1949, s. 11-19.
 192 Ş *Âvare ilhamlar*, Şad ırvan, nr. 35, 25 Kasım 1949, s. 7.
 193 M *Yahya Kemal ve şiirimiz*, Cumhuriyet, nr. 9091, 2 Aralık 1949.
 194 K *Huzur*, İstanbul, Remzi Kitabevi, Güven Basımevi, 1949, 379 s.

1950

- 195 M *Kelimeler arasında 50 yıl*, Cumhuriyet, nr. 9124, 4 Ocak 1950.
 196 M *Pierre Loti'ye dair*, Cumhuriyet, nr. 9136, 16 Ocak 1950.
 197 M *Yahyâ Kemal, şiirleri ve İstanbul*, Aile, nr. 12, Kış 1950, s. 8-12.
 (Varlık, nr. 490, 15 Kasım 1958, s. 16-17 ve Yirminci Asır, c. XIII, nr. 329, 5 Aralık 1957, s. 18, 25'de tekrar basılmıştır).
 198 R *Sahnenin dışındakiler*, Yeni İstanbul, nr. 1, 10 Mart 1950 — nr. 177, 26 Mayıs 1950, tef. 1-79.
 199 Ş *Zaman kırıntıları*, Aile, nr. 13, İlkbahar 1950, s. 6-10.
 200 Ş *Ömrün sâhili*, Aile, nr. 14, Yaz 1950, s. 9.
 201 M *Turkish Literature—Age of Westernization*, Chamber's Encyclopaedia, New Edition, London, 1950, c. XIV, s. 55-57.
 (Makalede Ahmed Hamdi Tanpınar'ın imzası yanında A. R. T. kısaltması ile, British Concil'in 1941-1946 yılları arasında İstanbul mümessili olan Alexandr Robert Thompson'un ismine de yer verilmiştir).

1951

- 202 M *Göçmen dâvası*, Cumhuriyet, nr. 9503, 18 Ocak 1951.
 203 M *Kültür ve san'at yollarında gösterdiğimiz devamsızlık*, Cumhuriyet, nr. 9510, 25 Ocak 1951.
 204 H *Yaz gecesi*, Aile nr. 16, Kış 1951, s. 4-10.
 205 M *Balzac'a dair düşünceler*, Cumhuriyet, nr. 9518, 2 Şubat 1951.
 206 M *Medeniyet değiştirmesi ve iç insan*, Cumhuriyet, nr. 5946, 2 Mart 1951.
 207 M *Eren Eyüboğlu'nun sergisi*, Cumhuriyet, nr. 9595, 18 Nisan 1951.
 208 M *Kitap korkusu*, Cumhuriyet, nr. 9697, 31 Temmuz 1951.
 209 Ş *Üst üste*, Yedi Tepe, Yeni seri, nr. 4, 1 Eylül 1951, s. 2.

1952

- 210 H *Rüyâlar*, Aile, nr. 20, Kış 1952, s. 6-20.
 211 Ş *Son yağma*, Milli Mecmua, nr. 1-146, 15 Nisan 1952, s. 7.
 212 Ş *Başımızın üstünde bir bulut*, Ufuklar, nr. 7, Ağustos 1952, s. 198.
 213 M *Çocuk ve resim*, Cumhuriyet, nr. 10064, 6 Ağustos 1952.
 214 Ş *Altın güzeldir*, Küçük Dergi, nr. 6, Ekim 1952, s. 4.
 215 M *İki mühim sergi*, Cumhuriyet, nr. 10160, 13 Kasım 1952.

1953

- 216 H «*Monsieur Teste mukaddimesi*, Tercüme mecmuası, c. X, nr. 55, Ocak 1953, s. 13-19.
 217 H *Son meclis*, Varlık, nr. 392, 1 Mart 1953, s. 14-16.

1954

- 218 M *Yahya Kemal'e hürmet*, Anayurt, nr. 1 Ocak 1954, s.
 219 M *Dostum İsmail Habib*, Cumhuriyet, nr. 10594, s. 24 Ocak 1954.
 220 M *İsmail Dede*, İstanbul, nr. 5, Mart 1954, s. 5-10.
 221 M *Pariste ilk günler*, Cumhuriyet, nr. 10643, 16 Mart 1954
 222 M *Notre-Dame'da başı bos düşünceler*, Cumhuriyet nr. 10658, 31 Mart 1954
 223 R *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, Yeni İstanbul gazetesi, nr. 1647, 20 Haziran 1954 — nr. 1749, 30 Eylül 1954, tef. 1-99.
 224 Ş *İnsanlar arasında - Prolog*, İstanbul mecm., nr. 10, Ağustos 1954, s. 10-13.
 225 M *Abd al-Hakk Hâmid*, Encyclopédie de l'İslam, c. I, livraison nr. 1, Leiden, J. Brill, 1954, s. 63-64.
 226 M *İstanbul mevsimleri ve sanatlarımız*, İstanbul, İstanbul, Yapı ve Kredi neşriyatı, 1954, 59-79.

1955

- 227 K *Yaz yağmuru*, İstanbul, Varlık Yayınevi, Eylül 1955, 127 s. Yaz yağmuru - Teslim - Acıbademdeki Köşk - Rüyalar - Âdemle Havvâ - Bir tren yolculuğu - Yaz gecesi.

1956

- 228 K *XIX uncu asır Türk edebiyatı tarihi I*, «Yeni baştan ele alınmış ve genişletilmiş ikinci baskı», İstanbul, İbrahim Horoz Basımevi, 1956, XLVIII + 624 s. «İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları: 386».

1957

- 229 M *Dolu bir gün*, (Hatıra defterinden), E s i, nr. 13, Ocak 1957, s. 9 ve 14.
 230 M *Nuri İyem'in son sergisi*, Cumhuriyet nr. 11665, 16 Ocak 1957.
 231 M *Reşad Nuri ve eserleri*, Cumhuriyet, nr. 11673, 24 Ocak 1957.
 232 M *Fuzûlî'ye dâir - 400 üncü ölüm yılı münâsebetile -*, Cumhuriyet, nr. 11694, 14 Şubat 1957.
 233 M *Fuzûliye dâir II*, Cumhuriyet, nr. 11708, 28 Şubat 1957.
 234 M *Fotograf ve resme dâir*, Ölçü, nr. 5, 2 Nisan 1957, s. 10-12.
 235 M *Fuzûlî ve Bâkî*, Cumhuriyet, nr. 11756, 17 Nisan 1957.
 236 M *Nurullah Ataç için*, Cumhuriyet, nr. 11802, 4 Haziran 1957

1958

- 237 M *Bir uçak yolculuğundan notlar*, Varlık, nr. 469, 1 Ocak 1958, s. 6-7.
 238 M *Çocuk dünyası*, Cumhuriyet, nr. 12013, 4 Ocak 1958.
 239 M *Paris tesâdüfleri I*, Cumhuriyet, nr. 12112, 13 Nisan 1958.
 240 M *Paris tesâdüfleri II - Meşhurların evleri*, Cumhuriyet, nr. 12119, 20 Nisan 1958.
 241 M *Paris tesâdüfleri III - Tablolar önünde iken*, Cumhuriyet, nr. 12123, 26 Nisan 1958.
 242 M *Cahit Sıtkı'ya dair hatıralar*, Varlık, nr. 477, 1 Mayıs 1958, s. 16 - 17.
 243 M *Bajazet chez Bajazet*, Théâtre de Racine II, Paris, Club des Libraires de France, 15 Mai 1958, Edition complète en deux volumes, réalisé et annoté par P.-A. Touchard, s. 11-18. (Müellif tarafından bu edisyon için hazırlanıp s. 9 da «Préface de Ahmet Hamdi Tanpınar de l'Université d'Istanbul» şeklinde takdim edilen bu yazı, esas metni üzerinde bir çok tasarruflar yapılarak değişik bir kılığa sokulmuş ve başına da

şöyle bir kayıd konulmuştur : «Nous devons à Alain Geerbrant les quelques pages qui suivent ; il les a rédigées lors de son récent voyages en Turquie, d'après les reflexions d'un ses amis M. Ahmet Hamdi Tanpınar, professeur d'histoire de la littérature turque à l'Université d'Istanbul» s. 11.

- 244 M *Bursa yangını*, Cumhuriyet, nr. 12245, 22 Ağustos 1958.
- 245 M *Pariste'ki sefâret binamıza, Nerval'e ve Prenses de Lamballe'e dair*, Cumhuriyet, nr. 12302, 25 Ekim 1958.
- 246 M *Yahya Kemal için*, Cumhuriyet, nr. 12310, 2 Kasım 1958. (Ayrıca, Bilgi Mecmuası, nr. 140-141, Kasım-Aralık 1959, s. 23 ve 32'de neşrolunmuştur).
- 247 M *Yahya Kemal'in arkasından*, Cumhuriyet, nr. 12315, 7 Kasım 1958. (Bilgi mecmuası, nr. 140-141, Kasım-Aralık 1959, s. 27-28'de tekrar basılmıştır).
- 248 M *Füreyâ'nın seramik sergisi*, Cumhuriyet, nr. 12322, 14 Kasım 1958.
- 249 M *Lodosa, şiire ve lüfere dair*, Cumhuriyet, nr. 12365, 27 Aralık 1958.
- 250 M *İbnülemin Mahmut Kemal'e dair*, İbnülemin Mahmut Kemal : Hoş Se da, İstanbul, Maarif Basımevi, 1958, s. XLVI — LIX. «Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, seri 1, No : 10».

1959

- 251 M *Fuzûlî'ye dair*, Fuzûlî ve Leylâ ve Mecnun, «Ölümünün dört-yüzüncü yıldönümü münasebetiyle Unesco Türkiye Millî komisyonu tarafından yayınlanmıştır», İstanbul, Maarif Basımevi, 1959, s. 18-32.
- 252 M *Essai d'interprétation des images de la vieille poésie amoureuse*, Akten des Vierundzwanzigsten Orientalisten — Kongresses, München, Wiesbaden, Deutsche Morgenländische Gesellschaft E. V., Franz Steiner Verlag, 1959, s. 386 — 389.
- 253 M *Türk edebiyatında cereyanlar*, Yeni Türkiye, İstanbul, Nebioğlu Basımevi, 1959, s. 343 — 375. «Türk - Amerikan Üniversiteliler Derneği tarafından yayınlanmıştır».

1960

- 254 M *Suç üstü*, Cumhuriyet, nr. 12881, 14 Haziran 1960.
- 255 S *Boğazda gece*, Yedi Tepe, yıl 11, nr. 26, 1-30 Haziran 1960, s. 5.
- 256 M *Yakın tarihimiz üzerinde dikkatler*, Cumhuriyet, nr. 12918, 21 Temmuz 1960.

- 257 M *İçtimai cürüm ve insan adâleti*, Cumhuriyet, nr. 12947, 19 Ağustos 1960.
- 258 M *Şark ile garp arasında görülen esaslı farklar*, Cumhuriyet, nr. 12965, 6 Eylül 1960.
- 259 Ş *Kış bahçesi*, Yedi Tepe, yıl 11, nr. 29, 1-30 Eylül 1960, s. 4.
- 260 M *Hatıra ve düşünceler*, Ulus, nr. 13336, 15 Ekim 1960.
- 261 K *Beş şehir*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1960, 233 s. «İş Bankası Kültür Cep Kitapları: 12».

1961

- 262 K *Şiirler*, İstanbul, Yeni Matbaa, Şubat 1961, 78 s. (Yedi Tepe yayınları: 96). Kitab, şu şiirlerden meydana gelmiştir: Ne içindeyim zamanın - Sabah - Yavaş yavaş aydınlanan (= Sfenks) - Bendedir korkusu (= Yılan) - Şiir - Uyanma (= Bahar) - Deniz ufkunda - Sabaha karşı (= Bir kadın başı) - Selâm olsun - Yollar çok erken - Siyah atlar (= Ömrün çenberi) - Bir heykel için - Bir gül tazeliği - Başka bir yıldızda (= Sayıklama) - Sesin - Bir gül bu karanlıklarda - Gezinti - Hatırlama - Rihimde uyuyan gemi - Her şey yerli yerinde - Bütün yaz - Defne dalı (= Fırtına) - Musiki - Güller ve kadehler - Ayna - Mavi maviydi gök yüzü - Karışan saatler içinde - Uyku sularında - Bursa'da zaman - Bir gün İcadiye'de - Ey kartal 'bakışlı - Dönüş (= Bülbül) - Gül - Bırak aydınlığa - Deniz - Raks - Akşam (= Boğaziçinde).
- 263 M *Hasan Âli Yücel'e dair hatıralar ve düşünceler*, Yeni Ufuklar, nr. 109, Haziran 1961. s. 1-10.
- 264 M *Kendi Gök Kubbemiz*, Varlık, nr. 554, 15 Temmuz 1961, s. 4-5.
- 265 M *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1961, 371 s.

1962

- 266 M *Şehir*, Varlık, nr. 568, 16 Şubat 1962, s. 4-5. (Bu yazı, İstanbul radyosu için hazırladığı konuşmaların sonuncusudur).
- 267 M *Mektup*, Varlık, nr. 568, 15 Şubat 1962, s. 5-6.
- 268 K *Yahya Kemal*, İstanbul, Berksoy, m., 1962. «Yahya Kemalî Sevenler Cemiyeti neşriyatı, No. 2».